

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин
та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему:

**«ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО БАНКУ
РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ»**

Виконав:

студент групи УМФ-41
спеціальності 292 «Міжнародні
економічні відносини»,
освітньо-професійної програми
«Міжнародні фінанси»
Трутко С. С.

Керівник: доц. Шедякова Т. Є.

Рецензент: к.е.н., доц. Дуна Н. Г.

Харків – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародні фінанси»

ЗАТВЕРДЖУЮ

**В. о. завідувача кафедри міжнародного
бізнесу та економічної теорії**

Чемчикаленко Р. А.

_____ підпис

ініціали, прізвище

14 лютого 2024 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Трутко Сергія Сергійовича

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи: «Інвестиційна діяльність Європейського банку реконструкції та розвитку в сучасних умовах»

Керівник роботи: доц. Шедякова Т. Є.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від 07.02.2024 р. № 4002-5/343.

2. Строк подання студентом роботи: 24 травня 2024 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

Теоретично-дослідницька частина. Дослідити основи діяльності Європейського банку реконструкції та розвитку в системі міжнародних фінансів; визначити місце та роль міжнародних організацій у світовій системі фінансів; надати загальну характеристику Європейського банку реконструкції

та розвитку, вивчити його історію; дослідити інвестиційні ініціативи європейського банку реконструкції та розвитку в Україні.

Аналітично-рекомендаційна частина. Здійснити аналіз фінансово-економічних показників ЄБРР; визначити особовості інвестиційної діяльності ЄБРР в умовах глобалізації фінансового середовища; окреслити основні перспективні напрямки розвитку інвестиційної діяльності ЄБРР.

4. План роботи:

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Вибір, погодження та затвердження теми, призначення наукового керівника
2	Робота з джерелами інформації для написання кваліфікаційної роботи; вивчення нормативних та урядових актів; складання бібліографії наукових джерел
3	Складання календарного плану та розширеного плану-конспекту роботи, узгодження з керівником
4	Написання першого, теоретично-дослідницького розділу
5	Написання другого, аналітично-рекомендаційного розділу
6	Звіт керівника і студента про хід виконання роботи на кафедрі
7	Попередній захист кваліфікаційної роботи
8	Доопрацювання роботи у відповідності до зауважень з попереднього захисту; узгодження виправленого варіанту роботи з науковим керівником
9	Оформлення тексту роботи; подання роботи науковому керівникові для написання відгуку
10	Зовнішнє рецензування кваліфікаційної роботи
11	Захист кваліфікаційної роботи на засіданні Державної екзаменаційної комісії

5. Дата видачі завдання: 14 лютого 2024 р.

Студент

підпис

Керівник роботи

підпис

Трутко С. С.

ініціали, прізвище

Шедякова Т. Є.

ініціали, прізвище

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО БАНКУ РЕКОНСТРУКЦІ ТА РОЗВИТКУ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСІВ.....	8
1.1 Місце та роль міжнародних організацій у світовій системі фінансів.....	8
1.2 Загальна характеристика Європейського банку реконструкції та розвитку, його історія та сьогодення.....	17
1.3 Інвестиційні ініціативи Європейського банку реконструкції та розвитку в Україні.....	26
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2 ШЛЯХИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ, ЩО СТАВИТЬ ЄБРР НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	37
2.1 Аналіз фінансово-економічних показників ЄБРР.....	37
2.2 Особовості інвестиційної діяльності ЄБРР в умовах глобалізації фінансового середовища.....	50
2.3 Основні перспективні напрямки розвитку інвестиційної діяльності ЄБРР.....	61
Висновки до розділу 2.....	71
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
ДОДАТКИ.....	86

ВСТУП

Актуальність теми кваліфікаційного дослідження. Характерними ознаками сучасного розвитку економіки є глобалізація міжнародних фінансових відносин, зростання масштабів виробництва і збуту, лібералізація міжнародної торгівлі, а також інституціоналізація світової економіки. Стрімкий розвиток міжнародної фінансової системи породжує специфічні завдання, вирішення яких дедалі частіше покладається на відповідні інституції. Формування широкого кола міжнародних інституцій є індикатором зростаючого ринку і потенціалу інтернаціоналізації міжнародного фінансового середовища. В країнах з розвинутою ринковою економікою інтеграція до міжнародних угруповань та організацій є невід'ємною складовою процесу розробки та втілення нових проєктів, оптимізації процесів в національних економіках та модернізації взаємин загалом.

Розвиток світової економіки передбачає необхідність регулювання, проведення узгоджених дій та координації економічної, зокрема і валютно-фінансової політики країн. У цих умовах роль міжнародних організацій, особливо фінансових, зростає. Міжнародні фінансові інститути займають важливе положення в системі міжнародних економічних відносин і в даний час роблять значний вплив на розвиток економіки, зокрема Європейський банк реконструкції та розвитку – інвестиційна інституція, створена для підтримки ринкової економіки і демократії у країнах Європи та Азії. Основою діяльності ЄБРР є залучення коштів у національних валютах країн Європи, співпраця із донорами, які виділяють кошти на проєкти, що мають ключове значення для успіху інвестиційних ініціатив Банку, та є основою наукового пошуку, що зумовив актуальність даної теми кваліфікаційної роботи.

Вивченням місяця і ролі міжнародних фінансових організацій загалом та ЄБРР зокрема в системі глобальних фінансів займалися такі вчені: Є. Бичихін, О. Боднарчук, І. Брацук, Т. Венгуренко, В. Плахотнюк, М. Вакулич, Л.

Ванькович, І. Вербіцька, В. Власенко, Є. Воронюк, О. Ярмош, М. Айорінде, М. Гребенюк, О. Пошедін, В. Гриньова, В. Коюда, Т. Лепейко, Р. Зубков, С. Іванов, К. Клименко, А. Ільїна, А. Кадацька, В. Колосова, Л. Корнійчук, О. Кучик, Ю. Лавренко, К. Малько, М. Макаренко, М. Віннік, О. Пащенко, А. Пересада, Л. Побоченко, Д. Мухамедова, О. Познякова, Л. Ринейська, М. Ричка, О. Слюсарчук, І. Ровенчак, Л. Котик, Н. Рудик, Д. Ходаківська, Х. Ходанич, О. Шаров та інші.

Метою роботи є розв'язання низки завдань з дослідження інвестиційної діяльності Європейського банку реконструкції та розвитку в сучасних умовах, а також з аналізу та розробки основних напрямків її використання.

Для досягнення мети роботи передбачено вирішити такі *завдання*:

- визначити місце та роль міжнародних організацій у світовій системі фінансів;
- надати загальну характеристику Європейського банку реконструкції та розвитку, вивчити його історію;
- дослідити основи діяльності європейського банку реконструкції та розвитку в системі міжнародних фінансів;
- дослідити інвестиційні ініціативи європейського банку реконструкції та розвитку в Україні
- здійснити аналіз фінансово-економічних показників ЄБРР;
- визначити особовості інвестиційної діяльності ЄБРР в умовах глобалізації фінансового середовища;
- окреслити основні перспективні напрямки розвитку інвестиційної діяльності ЄБРР.

Об'єктом дослідження є Європейський банк реконструкції та розвитку.

Предметом є інвестиційні ініціативи Європейського банку реконструкції та розвитку в сучасних умовах глобалізації міжнародних фінансів.

У роботі були використані такі методи дослідження: історико-логічний, метод наукової абстракції, аналіз та синтез, порівняння та аналогія, статистичний, графічний та кореляційний аналіз, економетричне моделювання.

Основні результати дослідження полягають в наступному: доведено зв'язок між застосуванням інвестицій та зростанням власного капіталу; обґрунтовано необхідність використання інноваційного підходу в інвестиційній діяльності Європейського банку реконструкції та розвитку в сучасних умовах; досліджено осучаснену модель в галузі інвестування міжнародних фінансів; вивчено алгоритм взаємодії суб'єктів міжнародних фінансів на зовнішніх ринках; запропоновано комплекс заходів аналізу ефективності інвестиційної діяльності ЄБРР на основі аналізу економік країн, що де він здійснює свою інвестиційну діяльність.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що використання напрацьованого матеріалу дозволить покращити застосування заходів щодо покращення та вдосконалення інвестиційної діяльності Європейського банку реконструкції та розвитку в сучасних умовах.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження опубліковані в тезах VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні перетворення міжнародного бізнесу» (м. Харків, 23 квітня 2024 р.) [65].

Структура і обсяг. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків і списку використаних джерел. Роботу викладено на 89 сторінках (враховуючи список використаних джерел та додатки). У дослідженні є 9 рисунків та 3 таблиці. Список використаних джерел містить 73 найменування на 9 сторінках. Робота містить 2 додатки на 4 сторінках.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО БАНКУ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСІВ

1.1 Місце та роль міжнародних організацій у світовій системі фінансів

Одним з головних факторів, які впливають сьогодні на рівень світового прогресу та розвиток економіки всіх країн, є міжнародне економічне співробітництво. На земній кулі існує більше двох сотень самостійних держав. Кожна з них реалізує власну політику, створює свою економіку, водночас вступаючи в різні міжнародні відносини, у тому числі й економічного характеру. Активний розвиток міжнародної фінансової системи не тільки сприяє економічному зростанню держав світового співтовариства, а й дозволяє підтримувати і зміцнювати мирні відносини, послаблювати міжнародну напруженість і створювати систему міжнародної економічної безпеки. Ефективним засобом налагодження багатостороннього економічного співробітництва є створення міжнародних економічних організацій, покликаних здійснювати моніторинг та контроль за виконанням угод між країнами, створювати міжнародні механізми розробки норм правового регулювання міжнародних економічних відносин. Найвідомішою організацією в області багатостороннього економічного співробітництва є Організація економічного співробітництва та розвитку [64].

Основними міжнародними валютними та фінансовими установами є МВФ, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку та Банк міжнародних розрахунків.

Основні передумови появи міжнародних фінансових інститутів оцінюються наступним чином:

– поглиблення інтернаціоналізації економічного життя, міжнародний поділ праці;

- розширення транскордонних репродуктивних процесів; швидкий розвиток і посилення ролі транснаціональних корпорацій і банків у світовій економіці;

- зміцнення всіх видів міждержавного і наднаціонального регулювання сучасних міжнародних економічних відносин;

- необхідність створення організаційної основи міждержавних механізмів спільного вирішення країною фінансово-фінансових проблем глобального економічного розвитку [6].

Міжнародні фінансові інститути є важливою складовою сучасної інституційної структури глобальних фінансових та фінансових відносин. Вони народилися після Другої світової війни, і їх функціонування і розвиток є важливою передумовою, а також елементом механізму поглиблення світових економічних відносин в цілому.

Цілі діяльності міжнародних фінансових організацій полягають в наступному:

- стабілізація і розвиток системи міжнародних економічних відносин країни в цілому;

- міждержавна валютна і кредитна регуляція;

- розробка і координація стратегії і тактики розвитку світової валютної, фінансової та кредитної систем;

- накопичення та використання фінансових ресурсів для забезпечення стабільності національного, регіонального та глобального економічного розвитку.

Основними функціями міжнародних фінансових інститутів є регулювання міжнародних валютно-кредитних і фінансових відносин, реалізація фінансових проектів, обговорення і розробка спільних позицій і рекомендацій в цій області, збір інформації, публікація науково-практичної літератури. Всі міжнародні інтеграційні об'єднання переслідують схожі цілі і виконують спільні завдання. Основними завданнями інтегрованої асоціації (об'єднання) є:

- вигрaш від економії за рахунок збільшення розміру ринку, зниження трансакційних витрат та інших переваг, заснованих на теорії економічного масштабу;

- вирішення проблем торгової політики: регіональне угруповання створює більш стабільне і передбачуване середовище для взаємної торгівлі і сприяє переговорам країн в рамках багатосторонніх торгових переговорів.;

- підтримка структурних реформ економіки на основі досвіду великих економічно розвинених країн-членів об'єднання;

- підтримка молодих галузей за рахунок виходу місцевих виробників на більш широкий регіональний ринок.;

- створення сприятливої зовнішньополітичної обстановки: забезпечення економічної та політичної інтеграції та міжнародної військової безпеки;

- можливість регулювання соціально-економічних процесів на регіональному рівні;

- усунення бар'єрів для взаємного обміну та взаємодії національної економіки, хороші умови ведення бізнесу на мікрорівні та здорова конкуренція [62].

Міжнародні фінансові інститути відіграють все більш важливу роль у міжнародних економічних відносинах. Це пов'язано з тим, що через канали цих організацій значна частина глобальних інвестицій, угод і продажів здійснюється через діяльність цих організацій для фінансування експорту та імпорту, що особливо важливо для країн, які виходять на ринок і готові використовувати як міжнародний управлінський досвід економічних інститутів та їхні власні реальні можливості. Найбільш загальні розділи відповідно до організаційних принципів міжнародних організацій дозволяють виділити чотири групи з них:

- універсальні міжнародні організації, членами яких є держави різних соціально-економічних систем;

- міжнародні організації, членами яких є країни, що розвиваються;

- міжнародні організації, що об'єднують розвинені (постіндустріальні) країни;

– міжнародні регіональні організації, в тому числі країни, що розвиваються.

Окрема класифікація в літературі визначає, що міжнародні економічні організації розділені на три групи: міжнародні економічні організації в рамках системи ООН; міжнародні економічні організації поза системою ООН; регіональні економічні організації. Класифікація міжнародних економічних інститутів може продовжуватися в кожній з цих груп. Таким чином, серед універсальних міжнародних організацій, таких як Організація об'єднаних націй, можна виділити підгрупи. Перший є спеціалізованим агентством Організації об'єднаних націй, а другий – дочірньою організацією організації Об'єднаних Націй, що має статус міжнародної організації. Наприклад, перша група включає організацію об'єднаних націй з промислового розвитку, друга включає конференції з торгівлі та розвитку [64].

Крім того, міжнародні економічні організації можуть бути розділені залежно від напрямку міжнародного економічного співробітництва. В даний час можна виділити такі важливі сфери: співробітництво у сфері міжнародної торгівлі; співробітництво у сфері фінансів та фінансів; співробітництво у сфері транспорту; співробітництво у галузі промисловості; співробітництво у сфері сільського господарства; співробітництво у сфері інвестицій; науково-технічне співробітництво; співробітництво у сфері інтелектуальної власності та співробітництво у сфері стандартизації та сертифікації продукції. Наприклад, організації, що регулюють міжнародну торгівлю, повинні включати Всесвітню конференцію ООН з торгівлі та розвитку та Європейську конференцію міністрів транспорту. Діяльність багатьох міжнародних організацій, в першу чергу Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, міжнародної фінансової корпорації та спеціального фонду Організації об'єднаних націй, пов'язана з організацією міжнародних валютних відносин.

Організації, що підпадають під дію міжнародного транспортного права, включають асоціацію повітряного транспорту, міжнародну організацію цивільної авіації, Міжнародну асоціацію автомобільного транспорту, асоціацію

обслуговування залізничних колій, Дунайську комісію та міжнародну морську організацію.

Міжнародні організації, в тому числі фінансові установи, також називаються: Рада Європи, Організація з безпеки і співробітництва в Європі, міжнародна організація цивільної авіації, Міжнародна морська організація, Всесвітній Поштовий союз, Міжнародний союз електрозв'язку, Міжнародний союз автомобільного транспорту, МВФ, Центр міжнародної торгівлі, Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Міжнародна електротехнічна комісія, Конференція Організації об'єднаних націй з торгівлі та розвитку, Дунайська Комісія, Комісія зі збереження морських ресурсів Антарктики, Міжнародне агентство з атомної енергії.

Міжнародна організація також може бути визначена залежно від кола її членів. За цим критерієм розрізняють організації загального і обмеженого складу. Наприклад, перша група організацій, тобто загальний склад, складається з Організації об'єднаних націй, СОТ, МВФ, Всесвітнього Поштового Союзу тощо може містити. До групи міжнародних організацій, зазвичай входять регіональні організації, які створюються в межах певного регіону і можуть приєднуватися до держав, розташованих на його території. Такими організаціями можна вважати Лігу арабських держав, Європейський Союз, Рада Європи і Співдружність незалежних держав. До цієї групи міжнародних економічних організацій входить група експортерів нафти, також відома як ОПЕК, яка об'єднує 13 основних нафтовидобувних країн Азії, Африки та Латинської Америки (Алжир, Венесуела, Габон, Еквадор, Індонезія, Ірак, Іран, Катар, Кувейт, Лівія, Нігерія, Дубай і Саудівська Аравія) [46].

Паризький клуб кредиторів – найважливіший неформальний фінансовий союз світових економічних лідерів. Наприклад, Паризький клуб є більш впливовим, ніж Лондонський клуб, і має представництва в 19 країнах: Австралії, Австрії, Бельгії, Великобританії, Німеччині, Данії, Ірландії, Іспанії, Італії, Канаді, Нідерландах, Норвегії, США, Фінляндія, Франція, Швейцарія, Швеція та Японія. Він об'єднує представників банків-кредиторів. Паризький клуб

кредиторів був заснований в 1956 році для обговорення і вирішення боргових проблем суверенних держав. Основна ідея Паризького клубу – мати вплив на найбідніші країни з явно поганим зовнішнім боргом. Громадська думка повністю підтримує списання частини боргу найбіднішим країнам. У 1994-1992 роках Паризький клуб постановив, що в деяких випадках до 67% боргу країни може бути списано. В даний час максимальна знижка збільшилася до 80%. Максимальна знижка поширюється не на всіх. Для цього позичальник повинен бути не тільки бідним, а й активно проводити ринкові реформи.

Паризький клуб керується основними принципами у своїй роботі: наявність загрози негайного припинення платежів, реструктуризації боргу із зобов'язанням боржника проводити певну економічну політику і рівномірний розподіл непогашеного боргового навантаження між кредиторами. Перші два принципи - це умови, які країна-боржник повинна виконати до того, як питання про зміну старих умов погашення кредиту буде розглянуто Паризьким клубом. Третій принцип стосується позиції кредиторів і не є обов'язковим: коли кредитори поділяють тягар проблем, пов'язаних з переглядом умов погашення кредиту, кредитори діють спільно, і позичальники, які зазнають фінансових труднощів, часто накопичують великі суми неплатежів для погашення боргу, а не тільки перед державними і приватними кредиторами. Указ МВФ забороняє надання цим країнам нових кредитів і позик і, як наслідок, укладення з цими країнами відповідних додаткових угод. Це, в свою чергу, позбавляє країни-кредитори Паризького клубу можливості налагодити фінансові відносини з цими країнами. Щоб вийти з цього порочного кола, Паризький клуб заявив, що країнам-боржникам необхідно реалізувати програму макроекономічних перетворень, що відповідає вимогам, що пред'являються до одержувачів додаткових кредитів від МВФ. Завдяки успішній реалізації таких програм країна поступово отримує фінансову допомогу від Фонду. І ці права використовуються для погашення існуючих боргів. По завершенні цієї програми країни-боржники повинні повністю погасити свої борги і отримати право на отримання кредиту від МВФ звичайним способом [70].

З зобов'язанням позичальника дотримуватися певної економічної політики умови позики більше не відповідають суворим юридичним вимогам. Відповідні угоди з Міжнародним валютним фондом і Світовим банком не мають визначення цього принципу. Деякі країни – боржники стверджують, що обумовленість кредитів МВФ, які є зобов'язанням проводити певну економічну політику, тільки посилює економічні труднощі.

Паризький клуб керується такими основними принципами у своїй роботі: наявність загрози негайного припинення платежів, реструктуризація боргу із зобов'язанням боржника проводити певну економічну політику і рівномірний розподіл непогашеного боргового навантаження між кредиторами. Перші два принципи – це умови, які країна-боржник повинна виконати до того, як питання про зміну старих умов погашення кредиту буде розглянуто Паризьким клубом. Третій принцип стосується позиції кредиторів і не є обов'язковим: коли кредитори поділяють тягар проблем, пов'язаних з переглядом умов погашення кредиту, кредитори діють спільно, і позичальники, які зазнають фінансових труднощів, часто накопичують великі суми неплатежів для погашення боргу, а не тільки перед державними і приватними кредиторами. З зобов'язанням позичальника дотримуватися певної економічної політики умови позики більше не відповідають суворим юридичним вимогам. Деякі країни-боржники стверджують, що обумовленість кредитів МВФ, які є зобов'язанням проводити певну економічну політику, тільки посилює економічні труднощі.

Система норм і принципів, що визначають правовий статус міжнародних організацій та їх інститутів, називається правом міжнародних організацій. Система цього методу складається з підсистем: первинного методу і вторинного методу. Установчі договори (в основному статuti) міжнародних організацій є правовою основою їх діяльності і складають суть першого закону. Що стосується вторинного права, то воно складається з системи правових норм, що відображають зміст і структуру правових актів, прийнятих міжнародними організаціями, в межах повноважень, передбачених міжнародними договорами. Іншими словами, вторинний закон є внутрішнім законом, оскільки він

спрямований на регулювання внутрішньоорганізаційних відносин, що виникають в ході діяльності конкретної організації.

Все вищесказане дозволяє зробити висновок, що під міжнародною економічною організацією слід розуміти організацію, створену на основі міжнародних договорів і здійснює діяльність, спрямовану на організацію і здійснення міжнародного економічного співробітництва. Правоздатність, що надається міжнародним економічним установам, дозволяє укладати угоди як з окремими країнами, так і з міжнародними організаціями в рамках завдань і цілей, викладених в установчих документах.

На сьогоднішній день у світі функціонує велика кількість фінансових установ різного масштабу. Частина з них здійснює свою діяльність у межах своєї держави, частина поступово вийшли на світовий рівень, а частина створена для надання допомоги зарубіжним країнам. До таких фінансових установ може відноситися Європейський банк реконструкції та розвитку.

Після проголошення незалежності Української держави перед ним постало питання про необхідність створення якісно нової парадигми і нового напрямку досліджень проблем економічного розвитку країни, що вимагає часу для накопичення і осмислення необхідної інформації. Перехід до ринкової економіки не мав розвиненої основи для теорії перехідного періоду від планування до ринкової економіки, і основна проблема моделі ринкової економіки, найбільш підходящої для українських умов, полягала в тому, що початок економічної реформи супроводжувалося рецесією, що переросла в систематичну кризу. Суспільство страждало від різкої поляризації суспільства і загострення соціальних протиріч. У цих умовах перед країною стояло завдання докорінної перебудови всіх основних підсистем існуючої економічної системи. Однак Україна вважається державою з ринковою економікою, хоча питання вибору конкретної моделі економічного розвитку на основі певної парадигми залишається актуальним і сьогодні. В якості основної характеристики української економіки ряд вчених визначають процес фундаментальної реструктуризації як фундаментальну проблему як реакцію економіки на

введення нових принципів економічної діяльності, вирішення яких визначає довгострокові перспективи економічного розвитку України.

Під час здобуття незалежності в Україні були всі передумови для реформування податкової системи. Податкова політика, яка існувала в роки незалежності, була недостатньо ефективною, що призвело до формування значного неформального сектору економіки, ухилення від сплати податків та утримання податкових надходжень. Податкова система нашої країни перебувала в постійному стані розвитку і трансформації в залежності від потреб бюджету та економічного стану розвитку. Однак в Україні не створена ефективна податкова система, що відповідає сьгоднішнім вимогам.

На сьогоднішній день важливим двигуном економічного зростання в Україні є промисловий сектор, орієнтований на зовнішні процеси, пов'язаний з переробкою первинної сировини. Стан економіки цієї країни не відповідає загальносвітовій тенденції формування постіндустріального суспільства з реструктуризацією економічних відносин, розширенням економічних зон, використанням альтернативних ресурсів, змінами в характері робочої сили, переходом на нові технології і зміцненням промисловості. процес інтеграції. Таким чином, завдання оволодіння всім багатством світової економічної думки про те, як прискорити економічний розвиток, представляє не тільки теоретичний, а й практичний інтерес, більш серйозний, ніж попередній. Закономірності процесів економічного розвитку, їх ресурси і способи їх забезпечення давно привертають увагу вчених. Водночас багато питань, пов'язаних з економічним розвитком у контексті трансформації економічних систем постсоціалістичних країн, недостатньо висвітлюються науковими дослідженнями. Зокрема, по частинах аналізуються особливості і потенціал розвитку такої країни, кошти і ресурси для прискорення її розвитку. Зв'язок між еволюцією та прискореним розвитком до кінця не досліджено, її теоретичне обґрунтування, механізми та досвід застосування включатимуть позитивні та негативні сторони прискореного розвитку.

1.2 Загальна характеристика Європейського банку реконструкції та розвитку, його історія та сьогодення

Європейський банк реконструкції та розвитку (European Bank for Reconstruction and Development, EBRD) – ЄБРР – інвестиційна інституція, створена у 1991 р. для підтримки ринкової економіки і демократії у країнах Європи та Азії. Основою діяльності ЄБРР є залучення коштів у національних валютах країн Європи, здебільшого у євро. Банк співпрацює із донорами, які виділяють кошти на проекти, що мають ключове значення для успіху інвестиційних ініціатив Банку.

Акціонерами банку є 72 держави, Європейська комісія та Європейський інвестиційний банк. Капітал становить 300 мільярдів євро. Він фінансує 29 країн. Країнам ЄС належить 55,12% капіталу, США – 10%, Японії – 8,52%, країні бізнесу – 11,78% (включаючи Україну – 0,8%), а іншим акціонерам - 14,58%. Кожна держава-член представлена радою директорів та Радою директорів Банку. Загальні збори акціонерів проводяться щорічно в Лондоні (дек. рік) і країнах-членах банку (дек. рік) по черзі від 4 до 5 місяців. В Україні ЄБРР має дипломатичний статус і статус кращого кредитора [43].

28 березня 2022 року банк оголосив про закриття своїх офісів у Москві та Мінську через російське вторгнення в Україну, висловив підтримку Україні та погодив початковий пакет підтримки у розмірі 20 мільярдів євро для України та інших країн, постраждалих від війни.

Вся адміністративна влада ЄБРР належить Раді директорів, очолюваній Президентом і заступниками. До його складу входять міністри фінансів або Керуючі центральними банками країн-учасниць, а також представники ЄС і ЄІБ. Правління передає частину своїх повноважень правлінню, відповідальному за поточну діяльність банку. Рада директорів складається з голови, трьох віцепрезидентів та 23 директорів. Кожен заступник голови координує діяльність певних регіональних груп. Україна входить до групи країн Південної та Східної

Європи разом з Румунією, Боснією і Герцеговиною та Хорватією. Діяльність регіональної групи контролюється банківським департаментом. Сума Чакрабарті був обраний радою директорів Банку на термін 4 роки в 2012 році і переобраний в 2016 році.

Банк працює відповідно до стратегії керованого зростання, яка суворо дотримується надійних банківських принципів.

ЄБРР працює тільки на комерційній основі. На відміну від МВФ, він пропонує приватним та державним установам цільові позики лише на конкретні проекти для потреб економічного розвитку. 60% кредитних коштів виділяється приватному сектору, 40% - державному сектору. Крім прийнятних кредитів, ЄБРР здійснює прямі інвестиції і надає технічну допомогу (консультації, навчальні курси для банкірів і менеджерів, підтримка систем доставки продуктів харчування). У ЄБРР немає спеціальних фондів для надання технічної допомоги, але він залучає інші ресурси, в тому числі приватні фонди, створені в країнах ЄС і міжнародних організаціях.

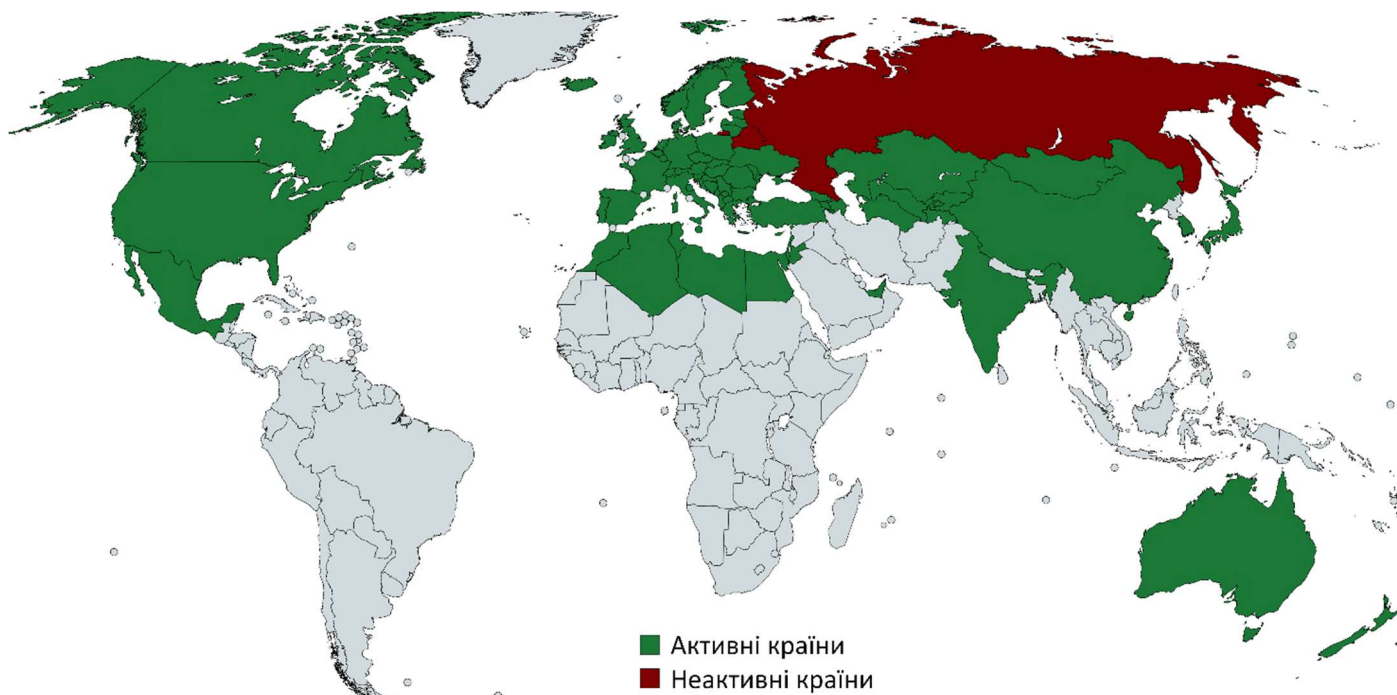

Рисунок 1.1 – Географія діяльності ЄБРР у світі

Джерело: [43]

ЄБРР є фінансовим інститутом, який забезпечує механізм інвестування, розроблений з метою підтримки вільного підприємництва та демократичних цінностей на території країн, що розвиваються. Штаб-квартира банку знаходиться у світовому фінансовому центрі – Лондоні. Співробітникам банку реконструкції надано юридичну недоторканність як членам міжнародної організації.

Виникнення банку було зумовлене необхідністю підтримки приватного сектору за умов зміни політичного режиму країн Центральної та Східної Європи. ЄБРР був заснований після закінчення холодної війни для того, щоб відкрити нову еру. Банк був створений за короткий час для вирішення проблем, що виникли в переломний момент в європейській історії: момент краху комунізму на сході континенту. Це було з того дня, як президент Франції Франсуа Міттеран вперше виступив за ідею створення Європейського банку в 1989 році, до відкриття лондонського ЄБРР 18 травня 1991 року. У Парижі було підписано угоду про створення Європейського банку реконструкції та розвитку, що набрала чинності 28 травня 1991 р. Метою ЄБРР є сприяння переходу до економіки, орієнтованої на відкритий ринок шляхом сприяння прогресу та відновленню економіки, а також заохочення розвитку приватних та підприємницьких ініціатив у країнах Центральної та Східної Європи, які прагнуть зробити свій внесок у розвиток економіки. Він втілює в життя принципи багатопартійної демократії, плюралізму та ринкової економіки.

З моменту заснування банку на початку 1990-х рр. це постійно було його керівним принципом, і його місія триває, незважаючи на нові виклики і розширення ЄБРР в нові країни. З самого початку однією з найважливіших характеристик банку завжди були його ефективність і здатність швидко і рішуче реагувати на революційні події, розпад Радянського Союзу, фінансову кризу або «арабську весну». У неспокійні часи початку 1990-х рр. репутація ЄБРР як експерта з переходу на відкритий ринок, коли банкам доводилося неодноразово доводити правильність свого напрямку в приватний сектор як основної рушійної сили трансформації Центральної та Східної Європи, процвітала в цей період.

Банки беруть активну участь у реформуванні банківської системи, лібералізації цін, легалізації та політичному діалозі, створенні належної нормативно-правової бази для прав власності, тобто у всіх ключових елементах трансформації. Такі реформи підтримуються передачею кваліфікованих консультацій, навчання та технічних навичок, доповнених великими інвестиціями в приватний та державний сектори. Якщо внутрішній капітал мало фінансує процес трансформації, банки надають підтримку для залучення зовнішніх ресурсів, як приватних, так і державних.

Цей досвід виявився дуже корисним для банків, коли вони вирішили розширити свою діяльність на нові країни: Монголію (2006), Туреччину (2009), Йорданію, Туніс, Марокко, Єгипет, Косово (2012), Кіпр (2014), Грецію (2015). В даний час він працює в більш ніж 30 країнах від Центральної Європи до Центральної Азії, а також у країнах Південного та Східного Середземномор'я. Єдиним членом банку, який вийшов з ряду ділових країн і більше не отримує інвестицій від банку, є Чеська Республіка.

Розуміння ЄБРР того, як функціонує ринкова економіка, та взаємодія з іншими міжнародними фінансовими організаціями дозволили Банку також відіграти вирішальну роль у стабілізації регіону та підготовці планів переходу до відновлення економіки після шоку, спричиненого світовою фінансовою кризою у 2008 р.

З усіх банків розвитку тільки ЄБРР має політичні повноваження надавати пряму підтримку тільки країнам, які дотримуються принципів багатопартійної демократії, плюралізму і ринкової економіки і реалізують їх Принципи прихильності до захисту навколишнього середовища та сталої енергетики також мають вирішальне значення для діяльності банку.

Статутний капітал банку сформовано із внесків країн-акціонерів ЄБРР. Найбільші акціонери: США (10, 2% капіталу), Велика Британія, Німеччина, Італія, Франція та Японія (по 8,7 %), Іспанія та Канада (по 3,5 %), ЄС (3,1 %), Нідерланди (2,5 %), Австрія, Бельгія, Швейцарія та Швеція (по 2,3 %), Польща, Норвегія та Фінляндія (по 1,3 %).

Статутом ЄБРР передбачено, що набути статусу «країни операцій» (отримуючої інвестиції) можуть лише ті держави, які дотримуються принципів, зазначених у статті 1 Угоди про заснування ЄБРР: «багатопартійної демократії, плюралізму та ринкової економіки та приводять їх у життя». Фінансові потоки, що залучаються ЄБРР, здійснюються не лише у доларах та євро, а й у національній валюті країн.

Інвестиційними цілями Європейського банку реконструкції та розвитку є:

- підтримка приватного сектора в умовах переходу до ринкової економіки (Україна, Вірменія, Грузія);
- підтримка процесів приватизації підприємств державного сектору (Україна, Румунія, Молдова, Угорщина);
- стимуляція залучення прямих інвестицій (Балтійські держави, Болгарія, Македонія);
- сприяння зміцненню фінансових організацій (Польща, Україна) [11].

Основним завданням ЄБРР є допомога у становленні економіки, що базується на принципах здорової конкуренції. Свої цілі банк реалізує через інвестування реального та фінансового секторів економіки. Надаючи кредити створення нових підприємств, банк сприяє зміцненню принципів ринкової економіки, розвитку підприємницької діяльності. Прибуток ЄБРР формується з допомогою виручки від інвестицій у ринок капіталу.

ЄБРР здійснює інвестиції в проекти в різних секторах: від агропромислового до транспортного, вкладаючи кошти у створення нових підприємств і направляючи інвестиції в існуючі компанії. Банк також прагне позитивно впливати на сектори, в яких він працює, за допомогою стратегічного діалогу.

ЄБРР активно працює у таких секторах: агропромисловий комплекс включає інформаційні та комунікаційні технології, муніципалітети, інфраструктуру, законодавчі зміни, природні ресурси, промислове виробництво та послуги, транспорт, стале управління ресурсами та зміна клімату, фінансові установи, фонди прямих інвестицій, приватні інвестиційні компанії.

ЄБРР не займається фінансуванням проєктів у таких секторах: діяльність, пов'язана із обороною, тютюнова промисловість, виробництво речовин, заборонених міжнародно-правовими актами, ігрові заклади, що є на власному балансі. Крім того, ЄБРР не може залучати кошти, якщо певні продукти або процеси шкідливі для навколишнього середовища або якщо він не може забезпечити адекватне пом'якшення негативного впливу.

ЄБРР надає кредитні ресурси та фінансування для інвестицій в акціонерний капітал, гарантій, механізмів лізингу та фінансування комерційного розвитку. Робота ЄБРР заснована на інвестиціях в проєкт.

Банк пропонує широкий вибір фінансових інструментів та дотримується гнучкого підходу до структурування наших фінансових продуктів. Найважливішими формами прямого фінансування, які пропонують ЄБРР, є кредити, інвестиції в акції та гарантії.

Рисунок 1.2 – Основні напрямки діяльності ЄБРР

Джерело: [2]

– кредити. Кредити структуруються з урахуванням конкретних потреб того чи іншого проєкту. Кредитний ризик може лягати виключно на ЄБРР або частково розподіляться серед учасників ринку шляхом синдикування кредитів;

– інвестиції в акції. Ці операції можуть проводитися в різних формах. Коли ЄБРР набуває частки участі в акціонерному капіталі, він очікує на отримання від своїх інвестицій належного прибутку і виступає виключно в ролі міноритарного акціонера;

– гарантії. ЄБРР також надає гарантії, щоб допомогти позичальникам отримати доступ до фінансування;

– допомога через фінансових посередників.

Однією з важливих цілей ЄБРР є сприяння розвитку мікро-, малих і середніх підприємств, діяльність яких важлива для формування приватного сектора. У цьому контексті банки можуть надавати доступ до фінансових ресурсів у вигляді інвестицій в акціонерний капітал і позик мікро-, малим і середнім підприємствам у всіх країнах ведення бізнесу через різних фінансових посередників. Ці посередники кредитують банки, в яких ЄБРР володіє акціями або укладає кредитні угоди, а також інвестиційні або венчурні фонди, в які ЄБРР інвестує кошти. Крім того, ЄБРР може надавати пряме фінансування і підтримку мікро-, малим і середнім підприємствам, використовуючи численні інструменти боргового фінансування і пайової участі;

– консультування малого бізнесу. Активно розвивається сектор малих і середніх підприємств є життєво необхідним компонентом будь-якої здорової ринкової економіки. Однак для вирішення проблем, з якими стикаються мікро-, малі та середні підприємства, лише фінансування найчастіше виявляється недостатньо. Саме тому ЄБРР забезпечує консультування малого та середнього бізнесу з комерційних питань, надаючи йому доступ до знань, необхідних для підвищення результативності його діяльності та подальшого розвитку;

– синдикування позик. Одна з головних цілей ЄБРР, як йдеться в угоді про її заснування, полягає у залученні внутрішнього та іноземного капіталу у країнах його операцій. З метою досягнення цієї цілі було вирішено використовувати

такий гнучкий та ринковий підхід, як синдикування позик. Завдання полягає у розширенні бази співфінансування банку шляхом збільшення числа комерційних кредиторів, з якими він працює, подальшого впровадження нових структур та методів співфінансування та залучення на цей ринок нових країн. Найважливішим доданком успіху цієї діяльності є ступінь готовності комерційних джерел фінансування виділяти кошти.

Для проєктів приватного сектору ЄБРР зазвичай готовий виділяти у формі позикових коштів чи участі в акціонерному капіталі кошти, що забезпечують покриття до 35 % потреб окремого проєкту чи компанії у довгостроковому фінансуванні. Ціна кредиту залежить головним чином від країнових та комерційних ризиків та відповідає переважним умовам на ринку синдикованих позик.

У більшості країн з ринком, що формується, комерційні банки можуть відчувати початкові побоювання у зв'язку з країновим ризиком. Цей ризик може включати, зокрема, ризики можливого перегляду термінів погашення боргу, націоналізації активів, конвертованості валюти та проблем з переведенням у вільно конвертовані валюти. У той самий час, в оцінці цих ризиків враховується становище ЄБРР як міжнародної організації та, зокрема, його статус привілейованого кредитора. Позики, що надаються міжнародними організаціями, такими як ЄБРР, традиційно виключаються з операцій із перенесення термінів погашення державного боргу. Банки, які беруть участь у наданні позик, офіційним кредитором за якими продовжує виступати ЄБРР, мають переваги цього статусу привілейованого кредитора.

ЄБРР може допомогти позичальникам отримати доступ на фінансовий ринок шляхом надання гарантій. Банк надає різні гарантії, що варіюються від гарантій від усіх ризиків до гарантій від конкретних ризиків, однак у будь-якому випадку максимальний обсяг ризиків повинен піддаватися кількісній оцінці, а сам кредитний ризик – бути прийнятним.

Органи банківського нагляду в багатьох країнах допускають – або безпосередньо в нормативних документах, або в менш офіційних інструкціях –

поширення методу фінансування ЄБРР у вигляді спільної участі пільгового режиму при виконанні резервних вимог. В результаті учасники співфінансування у таких правових системах можуть бути звільнені від необхідності виконання звичайних вимог щодо створення резервів для покриття ризиків країни.

До методів синдикування позик, що найчастіше використовуються на сьогоднішній день ЄБРР, належать: надання синдикованої позики за схемою А/В, коли ЄБРР продовжує виступати офіційним кредитором по всій позиці, а комерційні банки користуються перевагами статусу ЄБРР як привілейованого кредитора; поступка частини позики ЄБРР вітчизняним комерційним банкам країнах його операцій для стимулювання їхньої участі у середньостроковому кредитуванні; співфінансування за участю інших міжнародних фінансових організацій; паралельне або спільне фінансування за участю комерційних банків, що підтримуються експортно-кредитними агентствами, або за безпосереднього кредитування цими агентствами; надання паралельних позик комерційними банками; надання паралельних позик офіційними державними агенціями; різні види гарантій; інвесторів. закрите розміщення акцій; позикове співфінансування за участю інституційних інвесторів. Для отримання допомоги ЄБРР проєкти мають відповідати наступним критеріям: здійснюватися в одній із країн операцій ЄБРР; мати гарні шанси на прибутковість; передбачати внесення спонсором проєкту великого внеску до акціонерний капітал у грошовій чи натуральній формі; відповідати інтересам національної економіки країни; відповідати екологічним вимогам ЄБРР.

Норми Угоди про заснування ЄБРР дають можливість країнам операцій та ЄБРР виконувати свої зобов'язання незалежно від запровадження тією чи іншою державою обмежень щодо вільно конвертованої валюти, оголошення урядами відстрочки виконання зобов'язань та/або призупинення виконання ними будь-яких зобов'язань внаслідок надзвичайних обставин. Статус ЄБРР як привілейованого кредитора пройшов випробування часом та виявився ефективним [68].

1.3 Інвестиційні ініціативи Європейського банку реконструкції та розвитку в Україні

Історія взаємин України з ЄБРР бере початок з 1992 р. Нова стратегія, яка визначає пріоритети Банку в Україні на наступні п'ять років, була ухвалена Радою директорів ЄБРР у жовтні 2018 р. В рамках цієї стратегії Рада директорів приділила особливу увагу проектам, які поєднуюватимуть інвестиції та фінансову участь Банку у таких сферах, як приватизація, енергетична безпека та її ефективність, фінансовий сектор, торгівля та регіональна інфраструктура.

За 32 роки співробітництва було розглянуто близько 800 проектів, 88 % яких спрямовані на підтримку та розвиток приватного підприємництва (рис. 1.3).

Рисунок 1.3 – Кількість приватних та державних проектів ЄБРР в Україні по секторах економіки, %

Джерело: [40]

Згідно з даними, найбільший інтерес був виявлений до сектора промислового виробництва (22 %), потім до розвитку фінансових організацій, а завершує трійку лідерів – агропромислове виробництво.

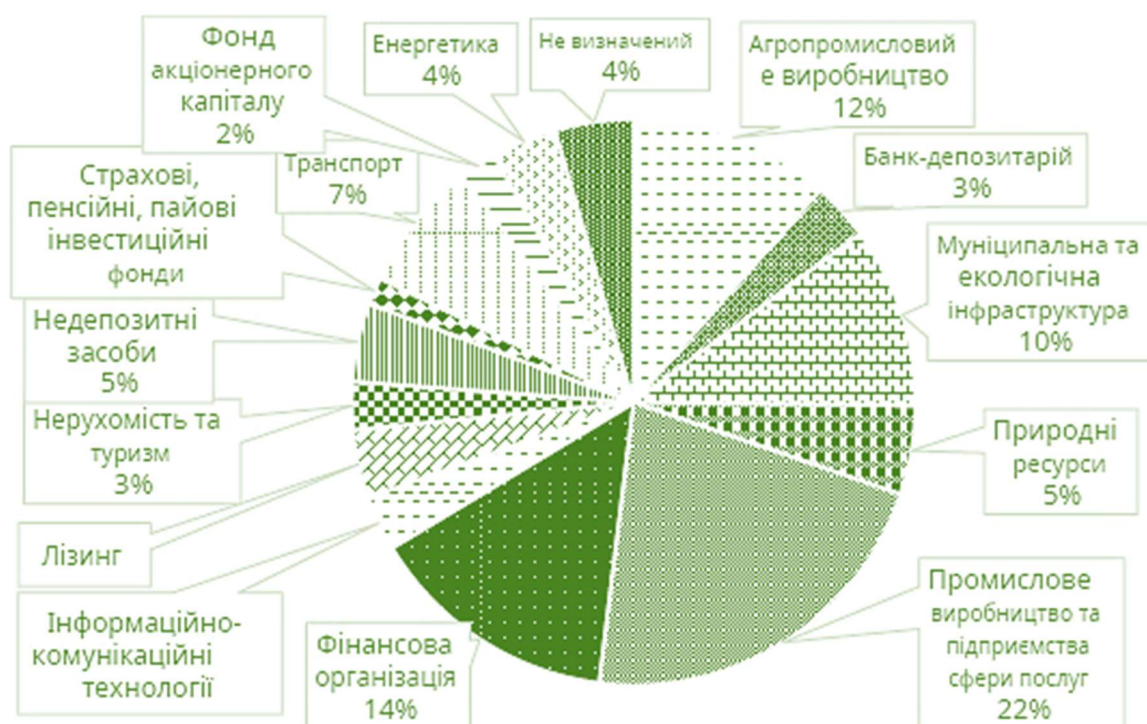

Рисунок 1.4 – Співвідношення проектів, що фінансуються ЄБРР, %

Джерело: [40]

Проте, станом на 30 квітня 2024 р. не всі проекти були виконані до кінця. Тільки 67 % проектів були закінчені, а проекти, що залишилися, були або скасовані (11 %), або чекають схвалення (1 %), або підписані, але ще не вступили в дію (6 %), або погашені (8 %), або виплачуються. (7 %).

Якщо розглянути проекти в історичному вимірі (рис. 1.5), можна дійти висновку, що у період 2015–2023 рр. йшло активне інвестування проектів.

Проаналізувавши дані про кількість фінансованих проектів за 6 років, що передували війні, ми можемо сказати наступне: в 2014-2018 роках кількість проектів скоротилася в порівнянні з піком в 36 проектів, затверджених в 2014 році. Це явище можна пояснити тим фактом, що в той час Україна отримувала велику підтримку з боку іноземців, особливо європейських партнерів, через складну економічну та геополітичну ситуацію, але демонструвала позитивні надії на майбутнє після зміни влади.

Рисунок 1.5 – Кількість проектів, які щорічно фінансуються ЄБРР

Джерело: [3]

Рисунок 1.6 – Розподіл поточного фінансування ЄБРР за секторами економіки, %

Джерело: [3]

Кількість проектів скоротилася ще на три місяці порівняно з 36 проектами у 2014 році. З 2016 по 2017 рік 27 проектів показали, що очікування не виправдалися. Причини такого скорочення включають: недостатню підготовку документації перед подачею на розгляд, дуже сумнівну ймовірність реалізації проекту, низьку надійність позичальника і т. д. Однак у 2019 році пропонується збільшити кількість проектів приблизно на 80% з 2018 року до 28, а в 2019 році - до 51 проекту. Важливим фактором збільшення кредитування стало проведення

урядом України реформ, що гарантують стабільність і прозорість внутрішніх економічних і політичних процесів.

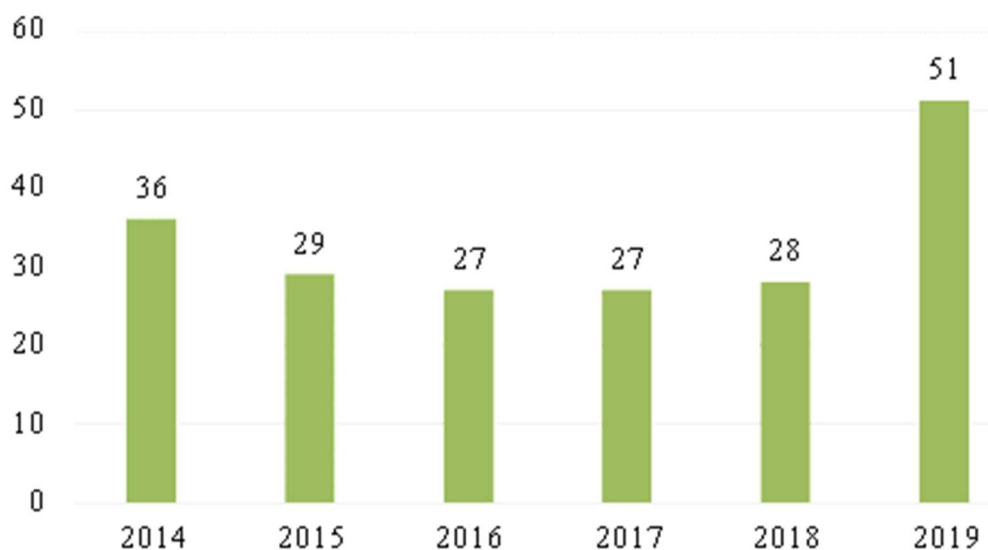

Рисунок 1.7 – Кількість проєктів, профінансованих ЄБРР у 2014–2019 рр.

Джерело: [40]

На додаток до кількісної оцінки необхідно також надати кошторис витрат на динаміку співпраці між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку (рис. 1.8). Це дещо схоже на кількісний аналіз узгодженого тут проєкту. Обсяг кредитів, виданих у 2016 та 2018 роках, становить майже половину пікового періоду, коли Україна отримала позики від ЄБРР на загальну суму 121 мільйон євро. Серед причин скорочення обсягів кредитування були враження кредиторів ефективністю проведених реформ і відсутність необхідних структурних змін, які призвели до реального зниження ефективності використання залучених коштів. Проте, поживлення процесу співпраці в минулому році обнадіює. У 2019 році пік 2014 року був майже досягнутий, і було зібрано 1,125 мільярда доларів. Кредитний фонд. Однак до 2014 року кількість проєктів у 2019 році зростає майже на 30%. З цього можна зробити висновок, що в 2019 році кредитні ресурси Європейського банку реконструкції та розвитку були зібрані в основному для невеликих проєктів, розробниками яких є приватні компанії.

Рисунок 1.8 – Загальна вартість проєктів, профінансованих ЄБРР у 2014–2019 рр., млн євро

Джерело: [40]

Щоб стимулювати економічне зростання країни за рахунок залучення потенційно перспективних проєктів за допомогою співпраці з іноземними установами, в першу чергу з Європейським банком реконструкції та розвитку, видається, що нашій країні необхідно розробити чітку стратегію співпраці, за допомогою якої можна було б залучити терміново необхідні фінансові ресурси для ключового розвитку сектор економіки. Стратегічний план сприятиме вдосконаленню нормативно-правової бази в галузі міжнародного співробітництва та підвищенню стандартів для успішного розвитку міцних відносин з країнами-партнерами, включаючи країни ЄС.

Нова стратегія, яка визначає пріоритети Банку в Україні на наступні п'ять років, була ухвалена Радою директорів ЄБРР у жовтні 2018 р. В рамках цієї стратегії Рада директорів приділила особливу увагу проєктам, які поєднуюватимуть інвестиції та фінансову участь Банку у таких сферах, як приватизація, енергетична безпека та її ефективність, фінансовий сектор, торгівля та регіональна інфраструктура [10].

Керівництво ЄБРР ухвалило резолюцію про збільшення прямих інвестицій в реальний сектор української економіки на 4 млрд євро, на додаток до 3 млрд євро, інвестованих в Україну з моменту вторгнення РФ 24 лютого 2022 р.

Керівництво ЄБРР також обіцяє зробити все можливе, щоб допомогти у відбудові країни, як тільки дозволять умови [11].

На своєму сайті Рада директорів ЄБРР та всі відповідальні особи виклали звернення, в якому рішуче засудили неспровоковану агресію РФ проти України. Вся світова громадськість жажнулася від втрат людських життів та масштабів руйнування [8].

Участь країн-донорів Банку є ключовим чинником підтримки України та інших країн, які постраждали від війн та конфліктів. За період з 24 лютого 2022 р. Банк досяг значних успіхів у своїх зусиллях по зборі коштів зі своїх країн-донорів, мобілізувавши понад 1,7 млрд євро. Це здебільшого гранти на спільне інвестування, нефінансовані гарантії, а також гранти на технічне співробітництво, щоб допомогти захистити економіку України під час війни [3].

До країн-донорів, які взяли на себе зобов'язання допомагати Україні, відносяться: США, Норвегія, Нідерланди, Франція, Іспанія, Німеччина, Канада, Велика Британія, Японія, Італія, Швейцарія, Данія, Австрія, Швеція, Фінляндія, Ірландія, Південна Корея, Латвія, Литва, Естонія та інші.

Внески донорів використовуються як фінансові гарантії та інвестиційні гранти для підтримки життєво важливих секторів української економіки. Насамперед, фінансуються заходи, пов'язані із енергетичною безпекою країни. ЄБРР зосередився на наданні оборотних коштів та грантів двом провідним державним енергетичним компаніям – АТ «Нафтогаз» та ПрАТ НЕК «Укренерго». З ними Банк підписав угоди, які передбачають фінансування у розмірі 150 млн євро для «Укренерго» – грант від Європейського Союзу, який був профінансований Європейським фондом сталого розвитку (European Fund for Sustainable Development, EFSD) на суму 35,625 млн євро, та грант від Великої Британії на суму 48,6 млн євро. Внесок Нідерландів склав 72 млн євро. Спеціальний фонд акціонерів Банку (Shareholder Special Fund, SSF) додатково вніс 1,875 млн євро. Також було виділено ще 150 млн євро внеску зі США для фінансування відновлення пошкоджених електромереж. Наразі очікується грант від Італії в розмірі 10 млн євро. Що стосується «Нафтогазу», то він отримав від

Канади суму у 36,5 млн євро, від Німеччини – 50 млн євро, від Франції – 50 млн євро. США виділили 63,5 млн євро, а Норвегія зробила внесок у 2 млрд норвезьких крон для закупівлі критичних для України обсягів газу. У 2024 р. планується додаткове фінансування у галузь енергетичної безпеки України у розмірі 1,5 млрд норвезьких крон від Норвегії та 20 млн євро від Нідерландів [62].

Підвищення сільськогосподарського виробництва та забезпечення ланцюга вартості сільського господарства в Україні має важливе значення для забезпечення продовольчої кризи у світі. Інвестиції ЄБРР в АПК України зменшують ризики її виникнення. З початку війни Банк був зосереджений на наданні короткострокової підтримки ліквідності та довгострокових позик для ефективності роботи та покращення логістики українських операторів агробізнесу, а також фінансово підтримував експорт сільського господарства та імпорт продуктів харчування. Донори ЄБРР з метою забезпечення продовольчої безпеки в Україні виділили 87 млн євро зі Спеціального фонду реагування на кризу (Crisis Response Special Fund, CRSF); від Норвегії було виділено 5 млн євро; 19,7 млн євро було виділено з SSF; Нідерланди внесли 25 млн євро на рахунок CRSF; підписана угода на 100 млн євро з Іспанією.

Банк орієнтований на надання підтримки ліквідності та критичних кредитів для поновлення і забезпечення постійних операцій з метою уникнення краху транспортних та логістичних послуг. У 2022 р. в партнерстві з Банком Європейський Союз надав 22,25 млн євро фінансових гарантій для АТ «Укрзалізниця». Крім того, Франція забезпечила фінансування транспортної інфраструктури України в розмірі 49,4 млн євро на додаток до гранту SSF у розмірі 2,75 млн євро. У 2023 р. був отриманий спільний грант у 100 млн євро від США (60 млн євро) та Нідерландів (40 млн євро) через внесок у CRSF. Крім того, інвестиційний грант на 4,5 млн євро був наданий SSF АТ «Укрпошта» з метою придбання супутникових інтернет-терміналів Starlink, а також генераторів електроенергії та акумуляторних батарей [62].

Щоб зберігати обсяги зовнішньоторговельних потоків та забезпечувати відкритість каналів міжнародної комерції, особливо для основних товарів та стратегічного експорту, ЄБРР розширює програму сприяння торгівлі для низки українських підприємств. З метою підтримки операцій з фінансування торгівлі їм було надано фінансові гарантії на суму 21 млн євро через SSF. Надаючи короткострокову та довгострокову підтримку приватному сектору, фінансування ЄБРР забезпечує стійкість корпоративних клієнтів, збереження робочих місць та життєдіяльність людей у регіонах, в яких компанії приватного сектору здійснюють діяльність. Зокрема, Банк забезпечив фінансування у розмірі 8,9 млн євро на підтримку АТ «Фармак», одного з провідних українських виробників фармпрепаратів. Крім того, для «Фармак» за рахунок SSF було виділено 1,1 млн євро. Банк також підтримав ТОВ «Юрія-Фарм», іншого українського фармацевтичного виробника, за підтримки донорів CRSF, які погодилися виділити грант у 2,5 млн євро.

Завдяки вигідним позикам та гарантіям збереження бізнесу, які частково покривають кредитний ризик фінансових установ партнерів, ЄБРР дозволяє українським підприємствам мати доступ до фінансів донорів. З цією метою близько 129 млн євро гарантій було забезпечено за допомогою CRSF у якості реагування на кризу на додаток до 5 млн євро, виділених з SSF.

Малі та середні підприємства – найбільші роботодавці в Україні, які через війну стикаються зі значними складнощами. ЄБРР розгорнув низку заходів, щоб допомогти їм у вирішенні таких проблем, як релокація бізнесу, відновлення ланцюгів поставок, інтеграція у нове бізнес-середовище, стартап-проекти та розбудова потенціалу малого й середнього бізнесу. Забезпечена підтримка донорів цього сектору української економіки складає 11 млн швейцарських франків від Швейцарії, 5 млн євро від Італії, 4 млн євро від Ірландії та 2 млн євро від Південної Кореї через *Фонд* сприяння малому бізнесу Банку (EBRD's Small Business Initiative, SBI). США також виділили близько 14 млн дол. через той самий фонд, тоді як гарантії на суму 10 млн євро з CRSF допомогли в кредитуванні малого та середнього бізнесу.

Австрія є останньою країною-донором, яка приєдналася до ініціатив підтримки України із внеском у розмірі 10 млн євро на багатоцільовий рахунок CRSF. Наразі ЄБРР активно шукає нових донорів – як для реалізації існуючих проєктів, так і для започаткування нових.

Багато міст та муніципальних об'єктів України сильно постраждали від війни. Завдяки великій підтримці донорів через фінансові гарантії та інвестиційні гранти, Банк допомагає у відновленні муніципальної інфраструктури України. Кредити для міст Львів та Дніпро були підтримані грантом CRSF у розмірі 25 млн євро. ЄБРР також підтримав проєкт розвитку громадського транспорту в Хмельницькому через мікрогранти у 5,3 млн, 1,7 млн та 2,75 млн євро від США та Європейського Союзу. Підтримка розбудови транспортної інфраструктури у Миколаєві спирається на грант у розмірі 3,9 млн євро, який місто отримає від Данії [1].

Важко переоцінити значення діяльності ЄБРР в Україні під час війни. Банк бере участь у розбудові національної економіки на державному рівні шляхом сприяння залучення інвестицій у критично важливі галузі. Зовнішні інвестиції мають вирішальне значення для бізнесу та для створення нових робочих місць за умов високого ризику.

З початку бойових дій в Україні масштаби діяльності ЄБРР зросли відповідно до збільшення потреб у фінансуванні життєво необхідних проєктів. Взаємодія з низкою міжнародних і регіональних фінансових організацій та фондів створює можливості для розширення географії зовнішніх донорів. У свою чергу, ситуація, що склалася, стимулює міжнародні фінансові інститути до освоєння нових інвестиційних напрямів, адже будь-яка криза – це час нових можливостей.

Висновки до розділу 1

Функціями міжнародних фінансових інститутів є регулювання міжнародних валютно-кредитних і фінансових відносин, реалізація фінансових проектів, обговорення і розробка спільних позицій і рекомендацій в цій області. Міжнародні фінансові інститути відіграють все більш важливу роль у міжнародних економічних відносинах. Це пов'язано з тим, що через канали цих організацій значна частина глобальних інвестицій, угод і продажів здійснюється через діяльність цих організацій для фінансування експорту та імпорту, що особливо важливо для країн, які виходять на ринок і готові використовувати як міжнародний управлінський досвід економічних інститутів та їхні власні реальні можливості. Найбільш загальні розділи відповідно до організаційних принципів міжнародних організацій дозволяють виділити чотири групи з них: універсальні міжнародні організації, членами яких є держави різних соціально-економічних систем; міжнародні організації, членами яких є країни, що розвиваються; міжнародні організації, що об'єднують розвинені (постіндустріальні) країни; міжнародні регіональні організації, в тому числі країни, що розвиваються. ЄБРР є фінансовим інститутом, який забезпечує механізм інвестування, розроблений з метою підтримки вільного підприємництва та демократичних цінностей на території країн, що розвиваються. ЄБРР переважно орієнтується на вузьке трактування процесу трансформації, що передбачає, головним чином, запозичення західноєвропейської інституційної системи. Виникнення банку було зумовлене необхідністю підтримки приватного сектору за умов зміни політичного режиму країн Центральної та Східної Європи. ЄБРР був заснований після закінчення холодної війни для того, щоб відкрити нову еру. Банк бере активну участь у реформуванні банківської системи, лібералізації цін, легалізації та політичному діалозі, створенні належної нормативно-правової бази для прав власності, тобто у всіх ключових елементах трансформації. Такі реформи підтримуються передачею кваліфікованих консультацій, навчання та технічних

навичок, доповнених великими інвестиціями в приватний та державний сектори. Якщо внутрішній капітал мало фінансує процес трансформації, банки надають підтримку для залучення зовнішніх ресурсів, як приватних, так і державних. Однією з цілей ЄБРР є сприяння розвитку мікро-, малих і середніх підприємств, діяльність яких важлива для формування приватного сектора. У цьому контексті банки можуть надавати доступ до фінансових ресурсів у вигляді інвестицій в акціонерний капітал і позик мікро-, малим і середнім підприємствам у всіх країнах ведення бізнесу через різних фінансових посередників. Ці посередники кредитують банки, в яких ЄБРР володіє акціями або укладає кредитні угоди, а також інвестиційні або венчурні фонди, в які ЄБРР інвестує кошти.

РОЗДІЛ 2 ШЛЯХИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ, ЩО СТАВИТЬ ЄБРР НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

2.1 Аналіз фінансово-економічних показників ЄБРР

Річні інвестиції Банку у 2023 р. зросли до безпрецедентних 13,1 млрд євро, що на 25% більше, ніж у попередньому році у 10,4 млрд євро. Донори зіграли ключову роль у забезпеченні загальної ефективності інвестицій ЄБРР, надавши рекордні 2,1 мільярда євро, більше половини з яких було направлено в Україну. Рамкова програма виживання на суму 20 млрд євро, яку ЄБРР швидко реалізував у відповідь на російську агресію, швидко надала допомогу населенню, підприємствам і економіці України та інших країн, порушених конфліктом. До кінця року банк інвестував в цілому 1,7 млн євро тільки в Україну і діяв циклічно в зворотному напрямку в дуже складних інвестиційних умовах [43].

Інші регіони також отримали вигоду від збільшення інвестицій, а фінансування країн Центральної Європи та Балтії збільшилося більш ніж на 86% до 235 мільярдів євро. Інвестиції в Польщу, країну з найбільшою кількістю українців, які втекли від конфлікту, збільшилися на 66%, а фінансування сусідньої Молдови збільшилося в п'ять разів – зі 106 млн євро до 525 мільйонів євро.

У відповідь на свою мету стати екологічно чистим банком в першу чергу до 2025 р., банк досяг вражаючих успіхів у своїй стратегічній та капітальній базі 3 на 2021–2025 рр., при цьому екологічно чисті інвестиції становлять 50% від загального обсягу. Також було досягнуто значного прогресу в області рівних можливостей і переходу до цифрових технологій.

Російське вторгнення в Україну значно знизило оцінку інвестиційного портфеля ЄБРР, що призвело до значного чистого збитку банку в розмірі 1,1 млрд євро [5].

Річний обсяг інвестицій Банку у фінансовому секторі досяг 4,3 млрд євро, причому фінансування переважно спрямовувалося каналами банків-партнерів на

кредитування малих та середніх підприємств, природоохоронні проекти, сприяння міжнародній торгівлі та на проекти з розвитку ринків капіталу. Ще 3,6 млрд євро було інвестовано у секторі стійкої інфраструктури та 2,5 млрд євро у різних корпоративних секторах.

До найбільш важливих структурних показників діяльності ЄБРР належить портфельне співвідношення – відсоткова частка коштів, спрямованих у приватний сектор економіки країн операцій, у річному обсязі підписаних Банком угод щодо фінансування проектів. Цей показник відображає ступінь виконання Банком статутних завдань, пов'язаних насамперед із підтримкою розвитку приватних підприємств та підприємництва у країнах з перехідною економікою. Портфель інвестиційних операцій Банку зріс із 48,4 млрд євро у 2020 р. до 50,2 млрд євро до кінця 2021 р. Зростання портфеля Банку відображало великий обсяг нових інвестиційних операцій та зміцнення долара США протягом 2021 р. (з 1,23 дол. США за 1,0 євро на кінець 2020 р. до 1,13 дол. США за 1,0 євро на кінець 2021 р.), що зумовило приріст єврової вартості доларових активів Банку [2].

Валовий обсяг освоєних коштів у 2021 р. досяг 7,3 млрд євро, що менше 7,6 млрд євро, освоєних у 2020 р., але більше за показники 2018 та 2019 рр. (по 7,2 млрд євро). Завдяки погашенню кредитів на 6,2 млрд євро (у 2020 р. – 4,1 млрд євро), отриманому за рахунок збільшення повернення коштів короткострокової ліквідності, виданих у рамках «Пакету солідарності» у 2020 р., та продажу пайових інвестицій на 0,7 млрд євро (2020 р. – 0,5 млрд євро)) операційні активи¹¹ на кінець 2021 р. склали 34,3 млрд євро, збільшившись з 33,3 млрд євро на кінець 2020 р. В загальному обсязі операційних активів 29,9 млрд євро становили видані, але ще не погашені кредити (у 2020 р. – 28,8 млрд євро) та 4,4 млрд євро – придбані пайові цінні папери, що враховуються за первісною вартістю (у 2020 р. – додатково до своїх річних інвестицій Банк протягом року залучив 1,8 млрд євро, у тому числі 0,9 млрд євро безпосередньо від суб'єктів приватного сектора в основному у формі синдигованих та паралельних позик, та ще 0,5 млрд євро у формі нефондової участі в ризиках

за власними проєктами. Крім цього, 0,4 млрд євро Банк залучив з державного сектору [3].

Таблиця 2.1 – Основні фінансові показники ЄБРР у 2018–2022 рр., млн євро

Показник / рік	2022	2021	2020	2019	2018
Чистий збиток/прибуток	1 117	2 502	290	1 432	340
Напрямок коштів чистого доходу за рішенням Ради управляючих	123	80	115	117	130
Чистий збиток/прибуток після спрямування коштів чистого доходу за рішенням Ради керуючих	1 240	2 422	175	1 315	210
Сплачений капітал	6 217	6 217	6 217	6 217	6 215
Резерви та нерозподілений прибуток	13 119	14 128	11 674	11 613	10 068
Усього власних коштів акціонерів	19 336	20 345	17 891	17 830	16 283

Джерело: [3]

Таблиця 2.2 – Основні інвестиційні показники ЄБРР у 2018–2022 рр., млн євро

Показник / рік	2022	2021	2020	2019	2018
Число проєктів	431	413	411	452	395
Річний обсяг інвестицій	13 071	10 446	10 995	10 092	9 547
Річний обсяг залучених інвестицій	1 746	1 750	1 240	1 262	1 467
з них прямих приватних інвестицій	803	908	411	460	1 059
Загальна вартість проєктів	38 028	39 781	27 224	34 884	32 570

Джерело: [3]

Статутний капітал Банку становить 30,0 млрд євро, капітал, розміщений за підпискою – 29,8 млрд євро, а сплачений капітал – 6,2 млрд. євро.

В якісному відношенні ЄБРР суттєво розширив свої операції, не втрачаючи при цьому фінансової стійкості: приріст портфеля інвестицій станом на кінець III кварталу 2023 р. становив 7 % порівняно з аналогічним періодом минулого року, а до кінця 2024 р. може досягти 19 %; операційні активи збільшилися на 8,4 % (до кінця III кварталу порівняно з аналогічним періодом минулого року), а за період кінця 2024 р. їхній приріст, ймовірно, становитиме 21 %; кількість реалізованих проєктів у портфелі Банку у серпні 2023 р. перевищила 2 тис.

збільшившись до кінця III кварталу порівняно з аналогічним періодом минулого року на 3,6 % [43].

ЄБРР успішно нарощував зусилля, спрямовані на вирішення інвестиційних завдань, як за обсягом, так і за якістю, включаючи: сприяння розвитку більш екологічної та інклюзивної ринкової економіки з високою часткою проєктів, що дорівнює 46 % (на кінець вересня 2023 р.) та 25 % зростанням кількості операцій з гендерною складовою у поточному році порівняно з попереднім роком; підтримку малих та середніх підприємств як головної опори економіки країн регіону ЄБРР (кількість операцій у III кварталі збільшилася на 6 % порівняно з минулим роком), доповнювану наданням консультацій щодо сталого розвитку даного сегменту (кількість консалтингових проєктів зросла у III кварталі на 16,6 % до минулого року); підтримку країн, що знаходяться на початковому етапі переходу (кількість проєктів у цих країнах зросло у 2023 р. на 11 % порівняно з 2022 р; при цьому на їх частку припало понад 30 % від загальної кількості нових проєктів), та розширення діяльності у малих країнах (50 % усіх нових проєктів, кількість яких збільшилася на 11% за середнього показника приросту 5 %).

Ступінь впливу на перехідний процес залишається значним як у існуючого портфеля ЄБРР (рівні інвестицій на кінець III кварталу 2023 р. становили 70,1 при заданому в скоринговій карті на 2019 р. мінімальному середньому значенні 65), так і у нових проєктів, що приймаються до реалізації (рівні інвестицій на кінець III кварталу 2019 р. становили 66,7 за мінімального середнього значення 63). Це досягнення підкріплюється роботою Банку з державними органами, чому присвячені Першочергові завдання, що щорічно оновлюються, у сфері державної політики, а також комплексним підходом ЄБРР до питань державної політики та інвестицій, який закріплений у країнових стратегіях Банку.

Згідно з основними принципами ЄБРР, у процесі виконання свого мандата щодо сприяння розвитку сталої ринкової економіки Банк зобов'язаний забезпечувати доповнюваність та приносити прибуток. Відповідно, він також незмінно зберігав міцні фінансові позиції, про що свідчать такі факти, як: рентабельність бізнес-моделі ЄБРР, прибуток якого становив 970 млн євро (на

кінець III кварталу, порівняно з минулим роком), суттєво перевищивши суму 660 млн євро, заплановану на весь 2023 р.; зміцнення більш стабільних статей доходу, включаючи зростання надходжень від кредитів на 11,5 % (до кінця III кварталу порівняно з аналогічним періодом минулого року) та збільшення суми дивідендів, отриманих у грошовій формі, на 16 % (до кінця III кварталу (порівняно з минулим роком); зниження ставлення операційних витрат до прибутку, що обчислюються на ковзаючій п'ятирічній основі, до 38,3 % (до кінця III кварталу 2023 р.); збереження надійних рівнів капіталізації, за яких коефіцієнт використання капіталу, розрахований з урахуванням факторів ризику, безумовно забезпечуватиме збереження Банком кредитного рейтингу «AAA» протягом усього періоду здійснення Плану, а запаси по капіталу будуть достатніми як для подолання можливих стресових ситуацій, так і для нарощування операційної діяльності. Це супроводжується прогнозами, згідно з якими дохідність нормативного капіталу залишатиметься суттєво вищою за передбачений скоринговою картою мінімальний рівень 3,5 % (її ковзна трирічна величина на 2024 р. імовірно складе 4,9 %); збереження необхідного мінімуму ліквідності навіть в умовах серйозних ринкових потрясінь, завдяки чому річний стрес-коефіцієнт прогнозується на рівні 109 % (при мінімальному значенні 100 %), а чистий рівень необхідної поточної ліквідності протягом найближчих двох років має становити 119 % (істотно перевищуючи запропонований показник 75 %).

Скорингова картка є частиною більш загальної методології оцінки кредитоспроможності клієнтів (скорингове моделювання), розробка якої базується на кредитних аналогах (менеджери з погашення та кредитування оцінюють кредитоспроможність клієнтів за допомогою існуючих методів та створюють справи на основі запитів, інструкцій, інструкцій, рекомендацій та іншої документації). Цей процес займає досить багато часу, вимагає великої уваги і відповідальності, а в деяких випадках вимагає участі сторонніх фахівців.

Залишаючись у руслі незмінно високих амбіцій, скорингова карта ЄБРР включає: мінімальний середній показник очікуваного впливу на перехідний процес нових проєктів, рівний 63; мінімальний середній показник

загальнопортфельної дії на перехідний процес для існуючих проєктів, що дорівнює 65; кількість нових операцій у діапазоні від 395 до 445; річний обсяг інвестицій від 9,7 до 10,7 млрд євро; мінімальний річний обсяг залучених інвестицій на рівні 1,1 млрд. євро, при мінімальному сукупному річному обсязі власних та залучених інвестицій 10,8 млрд. євро; мінімальну частку операцій без держгарантії у річному обсязі інвестицій на рівні 80%; цільова питома вага проєктів щодо переходу до зеленої економіки на рівні 40 % у середньостроковій перспективі; діапазон річного обсягу виданих коштів від 6,9 до 8,2 млрд євро; середню прибутковість нормативного капіталу, яка обчислюється на ковзній трирічній основі, не менше 3,5 %; складові атестаційні показники щодо кожного з шести атрибутів перехідного процесу ЄБРР.

Успішне досягнення цих цілей має забезпечити значне зростання портфеля банківського департаменту (приблизно на 7 % до кінця 2024 р. порівняно з III кварталом 2019 .) та збільшення операційних активів приблизно на 8 %, для чого потрібна відповідна фінансова основа у вигляді трьох компонентів: капіталу, ліквідності та бюджетних асигнувань.

Позиції Банку дуже міцні і повинні залишатися такими ж до кінця року, коли коефіцієнт забезпеченості капіталу очікується на рівні 70 % (при максимальному значенні 90 %), а коефіцієнт використання власного капіталу – на рівні 80% (при максимальному значенні 92 %). Що стосується ліквідності, то ЄБРР будуватиме свою програму запозичень таким чином, щоб легко дотримуватися (і перевищувати) відповідних мінімальних нормативів і мати можливість і надалі покладатися на свою високу ліквідність як важливий показник в очах рейтингових агентств. Відповідно, на окремий розгляд виноситься програма запозичень в обсязі 12 млрд. євро: офіційно затвердити її Раді директорів запропоновано у рекомендації, що міститься у Короткому огляді виконання Програми запозичень. Щодо бюджету слід зазначити, що значне реальне зростання операцій ЄБРР (як уже досягнуте, так і плановане) передбачає розумно обґрунтоване збільшення бюджету та людських ресурсів ЄБРР при одночасному підвищенні ефективності його роботи.

Виконання Банком завдань, намічених на ближчі роки, привернуло увагу до зростання навантаження на ресурси ЄБРР; у 2024 р. ця тенденція збережеться у зв'язку із: зростанням балансу (за розміром та кількістю проєктів), що потребує управління, обліку та моніторингу; зростаючою складністю та інноваційним характером проєктів, що розробляються та реалізуються, орієнтованих на потреби та можливості конкретних країн (у світлі перегляду концепції перехідного процесу); необхідністю супроводжувати розширення інвестиційної діяльності додатковим залученням донорського фінансування, яке носить все більш адресний характер і зумовлене процедурами та правилами звітності, що ускладнюються; посиленням комплаєнс-вимог, яким має відповідати діяльність багатосторонніх банків розвитку, від більшої прозорості у питаннях громадського доступу до інформації (як щодо змісту відповідних директив, так і в їх практичному застосуванні) до участі в дедалі більшій, але при цьому розрізненій і продовжує еволюціонувати діяльності з регулювання екологічних, соціальних та управлінських аспектів, у зв'язку з чим Банку доводиться підкорятися безлічі різноманітних норм (таких, як експертизи по лінії рейтингових агентств) та ініціатив у цій галузі (таких, як Принципи відповідального інвестування та розкриття фінансової інформації про діяльність, пов'язану з кліматом); необхідністю розумного ризик-менеджменту та комплаєнс-контролю з метою обмеження операційного та фінансового ризику.

Крім цього навантаження на його ресурси, Банк змушений враховувати: цінове подорожчання його витрат, що випереджає зростання індексу споживчих цін; ефект бюджетних рішень, що приймалися раніше; завершення дворічного всеосяжного огляду оплати праці, покликаною ліквідувати успадковані від минулої невідповідності у системі окладів та допомог, що виплачуються співробітникам.

У цих умовах, заздалегідь враховуючи очікувані у 2024 р. економію витрат та значний перерозподіл наявних ресурсів на користь пріоритетних напрямів роботи, пропонується затвердити номінальне збільшення бюджету адміністративних видатків на 3,7 %, що складається з наступних елементів:

недискреційне підвищення цін (внаслідок обліку інфляції за умовами укладених договорів, через коливання обмінних курсів валют тощо) – 1,8 %; недискреційні зміни, пов’язані з накопиченим ефектом минулих рішень/бюджетів – 1,5 %; збільшення бюджету на 1 % внаслідок запропонованої індексації заробітної плати співробітників штаб-квартири та представництв на місцях відповідно до ІСЦ; збільшення бюджету на 2024 р. у зв’язку із запропонованим за підсумками Огляду оплати праці з урахуванням витрат на лікування працівників, які вийшли на роботу після відпустки через хворобу – 0,3 %; збільшення на 0,5 %, обумовлене реальним розширенням ним обсягу необхідних ресурсів – єдиного компоненту бюджетного кошторису, що відображає зростання ресурсних витрат [3].

Усе вищезгадане врівноважується економією та скороченням бюджетних асигнувань на 1,4 %. Це включає заплановану економію витрат на персонал та інших видатків у загальному обсязі 0,8 %, у тому числі досягнення запланованих показників економії поточних витрат та витрат на обладнання у процесі закупівельної діяльності, а також періодичні скорочення бюджету загалом на 0,6 % (конкретні статті буде визначено протягом 2024 р).

Після трирічного періоду обмежень реального приросту бюджету, протягом якого було вичерпано резерви економії за рахунок підвищення ефективності, а також можливості фінансового маневру шляхом перерозподілу ресурсів, запропонований бюджетний кошторис дозволить Банку та його співробітникам вирішити завдання, намічені у бізнес-плані, забезпечити управління зростаючим портфелем та гарантувати якість виконання.

Пропонований бюджет передбачає повне покриття видатків за рахунок зростаючого обсягу операцій та доходу від них і, таким чином, втілює відповідальний підхід до фінансів (при якому коефіцієнт ефективності витрат до кінця 2024 р. має становити орієнтовно 35,1 %); він також дає ЄБРР можливість усунути низку давніх невідповідностей у рівнях оплати праці, що необхідно для утримання на службі та додаткового залучення висококваліфікованих кадрів.

Таблиця 2.3 – Скорингова карта ЄБРР на 2024 р.

	2024 р.	3-й кв. 2023 р.	2023 р.	2022 р.
	Бюджет	Факт	Бюджет	Факт
Показники операційної діяльності				
Атрибути перехідного процесу	63	67,0	63	66,7
Загальнопортфельний вплив на інвестиції	65	70,3	65	70,1
Атрибути перехідного процесу				
Конкурентність, інноваційність економіки	відстежується	відстежується	відстежується	80%
Частка реалізованих проєктів	75%	відстежується	відстежується	75%
Частка реалізованих проєктів	відстежується	відстежується	відстежується	78%
Екологічна стійкість, екологічність економіки	75%	відстежується	відстежується	36%
Частка реалізованих проєктів	відстежується	відстежується	відстежується	відстежується
Частка проєктів	75%	відстежується	відстежується	91%
Інклюзивність, гендерна рівність в економіці	відстежується	відстежується	відстежується	81%
Частка реалізованих проєктів	75%	відстежується	відстежується	77%
Життєздатність економіки та підприємств	відстежується	відстежується	відстежується	77%
Частка реалізованих проєктів	75%	відстежується	відстежується	77%
Показники операційної діяльності				
Число операцій	385–445	265	385–440	395
Річний обсяг інвестицій, млрд євро	9,65–10,7	5,7	9,6–10,6	9,5
Річний обсяг залучених інвестицій, млрд євро	6,9–8,2	4,9	6,7–7,9	7,2
Освоєння коштів, млрд євро	80%	84%	80%	відстежується
Показники фінансової діяльності				
Дохід на капітал	3,5%	6,1%	3,5%	5,9%
Реалізований прибуток до знецінення (млн)	відстежується	5,6%	відстежується	5,5%
Витрати				
Бюджет адміністративних видатків				
Євро, млн	391,8	305,9	421,8	406,3
Фунти стерлінгів, млн	446,7	269,6	370,0	358,8
Інвестиції у підвищення ефективності та результативності операційної діяльності				
Євро, млн	відстежується	4,4	3,2	3,7
Фунти стерлінгів, млн	відстежується	3,9	2,8	3,4

Джерело: [3]

Метою Європейського банку реконструкції та розвитку є сприяння розвитку приватного та підприємницького підприємництва в країні, в якій він працює, відповідно до принципів багатопартійної демократії, плюралізму та

ринкової економіки, а також перехід до економіки, орієнтованої на відкритий ринок та тих, що їх проводять. З моменту свого заснування у 1991 році Банк інвестував понад 146 млрд. євро на підтримку перетворень, що сприяють такому перехідному процесу та розвитку приватного сектора у цих країнах.

У цій Стратегічній та капітальній базі (СКБ) визначено стратегічні устремління ЄБРР на період з 2021 по 2025 рр., вказано, що Банк має в своєму розпорядженні достатній капітал для проведення наміченої стратегії в життя навіть у жорстких фінансових умовах. Протягом п'яти років, на які розрахована СКБ, ЄБРР зможе постійно здійснювати кредитні операції в обсязі до 13 млрд. євро на рік, при тому, що рекордний річний обсяг кредитування, досягнутий ним у 2019 р., становив 10 млрд євро. Однак капітали Банку повинні використовуватися відповідально, і цей ресурсний потенціал сам не визначає планові показники або цільові параметри операційної діяльності. Положення СКБ здійснюватимуть Банк у рамках системи контролю, що включає необхідні параметри перехідного процесу, стану капіталу та ефективності витрачання ресурсів.

ЄБРР ставить перед собою загальне завдання забезпечити збереження та прискорення перехідного процесу в країнах операцій, які у зв'язку з пандемією проходять різні, але частково збігаються за часом етапи кризи та відновлення економіки, одночасно продовжуючи вирішувати загальніші, глибинні проблеми, пов'язані в тому числі з екологічною, демографічною та технологічною трансформацією.

Через невизначеність щодо того, як довго триватиме криза і наскільки масштабними виявляться її наслідки, Банку доведеться гнучко підходити до вирішення своїх завдань. Проте протягом усього періоду, що розглядається, ЄБРР прагнутиме з належною відповідальністю використовувати весь свій капітал на благо країн операцій.

Враховуючи погану прогнозованість зовнішніх умов, Рада керуючих проведе огляд здійснення СКБ на щорічному засіданні. ЄБРР робить все, щоб служити країнам своїх операцій сильним та надійним партнером. Банк

будуватиме свою діяльність з урахуванням ринкових умов та стану реформ, застосовуючи інноваційні рішення для сприяння переходу країн до стійкої ринкової економіки шляхом досягнення шести її основних атрибутів: конкурентності, якості управління, екологічності, інклюзивності, життєздатності та інтегрованості. Банк не тільки підтримує свої країни операцій у вирішенні проблем перехідного процесу, але й активно працює над постановкою більш суттєвих завдань впливу на перехідний процес у форматі його шести атрибутів при проведенні угод з використанням державних гарантій та без. Успіхи в цьому відношенні мають призвести до побудови економіки, де будуть створені умови для подальшого зростання та процвітання, розширення зайнятості та економічних можливостей, покращення життя людей у країнах операцій та успішного досягнення Цілей у сфері сталого розвитку.

ЄБРР має низку сильних сторін і порівняльних переваг, що визначають його особливе становище у глобальній та європейській системах фінансування розвитку. Його бізнес-модель та практичний підхід довели свою надійність, гнучкість та ефективність у країнах з різними географічними та культурними реаліями. На сьогоднішній день ЄБРР здійснює свої операції у 38 державах Європи, Азії та Африки.

Специфіка внеску ЄБРР полягає у його спеціалізації на розвитку приватного сектору, за якої капіталовкладення, стратегічні рекомендації та технічна допомога, пов'язані в єдину структуру управління та стимулювання, поєднуються з можливістю робити окремі ініціативи у державному секторі. Вагома присутність на місцях та глибоке знання галузей допомагають Банку успішно впливати на перехідний процес. В основі його бізнес-моделі лежать три робочі принципи: сприяння перехідному процесу, здорова банківська діяльність та доповнюваність. Робота ЄБРР усім її напрямом незмінно відповідає найвищим стандартам.

Протягом періоду дії СКБ Банк і надалі зміцнюватиме свою бізнес-модель та свій інструментарій, у тому числі щодо мобілізаційних зусиль, залучення донорських коштів та взаємодії з державними органами.

Залучення фінансових ресурсів на сприяння перехідному процесу, з особливим акцентом на приватних капіталовкладеннях – одна з головних стратегічних цілей на період СКБ. На початку цього періоду Банк винесе на обговорення в Раді директорів свою концепцію залучення фінансування. У ній буде перераховано інструменти, стимули та можливості, необхідні ЄБРР для реалізації його мобілізаційних задумів.

Використання донорського фінансування на чітко впорядкованій основі є ще однією невід’ємною частиною бізнес-моделі Банку та стане ключовим фактором досягнення стратегічних цілей ЄБРР у період дії СКБ. У кризові часи на тлі неблагополучної кінцевої кон’юнктури попит на донорські кошти для підтримки роботи Банку, мабуть, залишатиметься високим.

Поєднання інвестиційної активності з діалогом з питань державного управління стає дедалі важливішим для надання довготривалого системного впливу на перехідний процес. Нарощування цих зусиль буде важливою складовою діяльності ЄБРР в умовах кризи та необхідною передумовою успішного втілення у життя стратегічних напрямів СКБ. Банк розвиватиме досягнутий прогрес, прагнучи надавати більш відчутний вплив на державну політику на галузевому та країновому рівнях, а також більш ефективно накопичувати та застосовувати знання.

Підтримка, яку ЄБРР надаватиме перехідному процесу в країнах операцій протягом усього періоду дії СКБ, нестиме на собі незабутній відбиток кризи, викликаної COVID-19 та війною в Україні. На початковому етапі Банк направить свої фінансові ресурси на те, щоб допомогти країнам операцій навіть у кризових умовах зберегти вже досягнуте. За цим - швидше за все, не скрізь одночасно - буде стадія пожвавлення, в ході якої Банк сприятиме прискоренню перехідних процесів. Усі зусилля ЄБРР будуть зосереджені на тому, щоб допомогти країнам операцій у побудові майбутнього, в якому їхні позиції стануть більш стійкими та менш вразливими. На кризу ЄБРР оперативно відреагував прийняттям двох пакетів заходів солідарності. Вони визначають форму підтримки, яка надаватиметься клієнтам та країнам операцій на початковому етапі періоду дії

СКБ, включаючи надзвичайні заходи інноваційного характеру, покликані забезпечити найближчі потреби банків-партнерів, малих та середніх підприємств (МСП) та операторів інфраструктури.

Протягом усього періоду СКБ Банк нарощуватиме якість, обсяг та результативність своєї роботи у кожному із секторів, включаючи фінансові організації, промисловість, торгівлю та агропром, а також стійку інфраструктуру. ЄБРР використовуватиме свої найбільш сильні сторони, включаючи комплексний підхід до кредитування в національних валютах та розвитку місцевих ринків капіталу, широкий набір гнучких механізмів фінансування та консультування МСП та унікальну методику роботи із субсувереними позичальниками. Він також буде застосовувати новаторські рішення, зокрема, оновлюючи та видозмінюючи підходи до досягнення результатів перехідного процесу. Здатність Банку здійснювати прямі вкладення в акціонерний капітал має відіграти особливу роль у підтримці компаній у перші роки реалізації СКБ, враховуючи ризик незворотного падіння вартості підприємств під впливом кризи та у зв'язку з небажанням інвесторів, що зростає, йти на ризик.

У всіх трьох секторах своєї діяльності Банк фокусуватиме увагу на трьох стратегічних темах, що відповідають головним силам, під впливом яких формуються можливості переходу до розвиненої ринкової економіки у країнах операцій. Актуальність та значимість цих тем додатково зросли в умовах кризи:

– підтримка переходу до «зеленої», низьковуглецевої економіки на основі нової Концепції переходу до «зеленої» економіки на 2021–2025 рр. Використовуючи в якості основи вже дуже значну активність ЄБРР у галузі «зеленого» фінансування, ця концепція повинна посилити досягнутий ефект за рахунок застосування рамкового підходу, що пов'язує практичну діяльність з принципами міжнародних домовленостей щодо клімату, і насамперед Паризької угоди, а також за рахунок більш інтенсивної роботи на країновому та стратегічному рівнях у поєднанні з цільовими тематичними ініціативами. При цьому поставлено завдання збільшити питому вагу «зеленого» фінансування як

мінімум до 50 % до кінця періоду дії СКБ, скоротивши чистий обсяг викидів CO₂ на 25 млн тонн, тобто до рівня 40 млн тонн;

– сприяння рівності можливостей шляхом активізації роботи Банку з розширення доступу до професійної підготовки та працевлаштування, фінансування та підприємницької діяльності, а також до послуг для недостатньо охоплених ними груп населення за допомогою приватного сектору та у співпраці з ним. Головними цільовими групами будуть жінки, молодь і жителі найменш розвинених регіонів. Увага також приділятиметься мінімізації потенційного негативного впливу, у тому числі цифрової та «зеленої» трансформації, що проявляється як результат. Підхід до цієї теми буде додатково опрацьовано у 2021 р. щодо її обговорення Радою директорів.

– прискорення цифровізації, виходячи з того, що нові технології можуть відіграти ключову роль у переході країн операцій до ринкової економіки, яка має всі шість необхідних атрибутів. ЄБРР вже накопичує у цій сфері певні знання та досвід, у тому числі у зв'язку із застосуванням сучасних технологій у секторі інфраструктури. Всеосяжний підхід до посилення роботи Банку на цьому напрямі буде підготовлено для обговорення у Раді директорів до 2025 р. [2].

2.2 Особовості інвестиційної діяльності ЄБРР в умовах глобалізації фінансового середовища

В галузі інвестиційної поведінки ЄБРР здійснює комерційне фінансування і так зване фінансування з метою розвитку (останнє не будується на засадах комерційного відбору). Банк виділяє на проєкт не більше 35 % від його загальної вартості, але не менше ніж 5 млн євро. Він має вищі процентні ставки, ніж інші міжнародні фінансові установи. Перед тим, як зробити позику, гарантію або вкладення в акціонерний капітал, заявник повинен подати відповідну пропозицію, а президент банку повинен надати письмову думку раді директорів

щодо цієї пропозиції (рекомендується на основі досліджень, проведених співробітниками банку).

У разі прямого кредитування позичальник отримує дозвіл від банку використовувати кошти тільки при необхідності. ЄБРР прагне регулярно оновлювати свої кошти, продаючи інвестиції частим інвесторам (такі операції можна проводити на задовільних умовах). Під поняттям «інвестиції» ЄБРР розуміються кредити, гарантії, що у акціонерному капіталі. При інвестуванні в індивідуальні підприємства ЄБРР здійснює фінансування на принципах, які вважаються прийнятними з урахуванням потреб підприємства, банківського ризику, а також умов, які зазвичай отримують приватні інвестори при аналогічному фінансуванні. ЄБРР не накладає обмежень на покупку товарів або послуг за рахунок кредитів, інвестицій або іншого фінансування з будь-якої країни. У всіх відповідних випадках банк надає позики та виконує інші операції з точки зору міжнародних операцій. ЄБРР вжив необхідних заходів для забезпечення того, щоб Позики, надані або гарантовані банком, або позики, в яких бере участь банк, або кошти, отримані в результаті участі Банку в акціонерному капіталі, використовувалися тільки для певних цілей [43].

ЄБРР працює у всіх країнах Центральної та Східної Європи і інвестує в різні галузі. Банк є найбільшим інвестором в регіоні і активно працює у всіх країнах через свою мережу польових офісів, кількість яких перевищує 30. Крім виділення своїх коштів, банки залучають значні обсяги прямих іноземних інвестицій. Хоча акціонерами є представники державного сектора, ЄБРР інвестує в основному в приватні компанії, часто в партнерстві з комерційними партнерами. Він надає проектне фінансування банкам, підприємствам та підприємствам, інвестуючи як у нові виробничі потужності, так і в існуючі підприємства. Він також співпрацює з державними підприємствами для підтримки приватизації, структурного розвитку державних підприємств та вдосконалення державних послуг. ЄБРР використовує свої тісні відносини з місцевими органами влади для просування політики, спрямованої на поліпшення ділового клімату. Місія ЄБРР здійснює свою діяльність тільки в країнах, які

дотримуються демократичних принципів. Екологічні міркування є частиною сильних принципів корпоративного управління, що застосовуються у всіх інвестиційних операціях ЄБРР.

Кожна інвестиційна операція ЄБРР має: сприяти просуванню країни до повноцінної ринкової економіки, тобто впливати на процес до її переходу; приймати ризики, тим самим сприяючи приватним інвесторам і при цьому не витісняючи їх; забезпечувати застосування здорових банківських принципів. З допомогою своїх інвестицій ЄБРР сприяє: структурним та галузевим реформам; розвитку конкуренції, приватизації та підприємництва, реструктуризації природних монополій; зміцненню фінансових організацій та правової системи; розвитку інфраструктури, необхідної для підтримки приватного сектору; застосуванню принципів сильного корпоративного управління, включаючи увагу до природоохоронних питань, в рамках практичного застосування Кодексу корпоративного управління.

ЄБРР надає пряме фінансування конкретних проєктів для приватного сектору, включаючи реструктурування та приватизацію, або фінансування інфраструктури, що сприяє здійсненню цієї діяльності. Спільні підприємства, зокрема підприємства з іноземними спонсорами, є основними бенефіціарами позичок, наданих банком.

Банк має у своєму розпорядженні великий набір фінансових інструментів і використовує гнучкий підхід при структуруванні своїх фінансових пакетів. Загальна установка полягає в тому, що стандартна мінімальна участь банку становить 5,75 млн євро США, хоча ця цифра не є жорсткою, якщо проєкт забезпечує країні суттєві матеріальні переваги. Насправді середня сума участі банку становить близько 20,7 млн євро. Пряме фінансування малих та середніх підприємств не є першочерговим завданням банку; однак, банк має ряд інструментів для надання допомоги приватним малим і середнім підприємствам [2].

Війна в Україні суттєво вплинула на ланцюжки поставок продовольства у регіонах операцій ЄБРР, що призвело до негайного зростання цін на

продовольство та волатильності ринку та створило серйозну загрозу продовольчої безпеки. Вирішення проблеми продовольчої безпеки вже є

одним з основних пріоритетів у регіонах операцій Банку та одним із елементів його реагування на пов'язаний з Україною криза. Воно стосується як проблем пропозиції, так і проблем попиту. Вирішальну роль у цьому відіграють програми Банку в області фінансування торгівлі Будучи одним із найбільших у світі експортерів зерна, Україна потребувала швидкої підтримки в усіх напрямках [11]

Агропромислового комплексу Банк надав допомогу у сезон посівної та збирання врожаю первинному сільськогосподарському сектору, а також роздрібним торговим підприємствам та експортерам.

З іншого боку, країни регіону Південного та Східного Середземномор'я, будучи одними з найбільших у світі імпортерів зернових, одразу ж відчували наслідки перебоїв у ланцюжку поставок та зростання цін. У відповідь на це Банк запустив для них програму фінансування та надав технічну підтримку. Щоб підвищити продовольчу безпеку у регіонах операцій, ЄБРР інвестує кошти на всю виробничо-збутовий ланцюжок харчової промисловості, починаючи з сільського господарства та переробки сировини та закінчуючи логістикою та роздрібною торгівлею. Удосконалення інфраструктури та торгових зв'язків особливо важливо для усунення вузьких місць процесі інвестування. Загалом у 2023 році ЄБРР інвестував у проекти АПК у регіонах операцій 874 млн. євро. Реагуючи на ситуацію, що склалася в Україні, ЄБРР активно підтримував план дій Європейського Союзу, спрямований на сприяння експорту та імпорту українського зерна та інших товарів, зобов'язавшись інвестувати 300 млн євро в цю програму для підтримки української економіки та забезпечення доступу до продовольства тим країнам, які залежать від українського експорту. В Україні Банк надав продовольчим компаніям прями кредити, а низка угод про розподіл ризиків дозволив розширити можливості його партнерів із числа банків щодо надання такого необхідного фінансування компаніям, які працюють у критично важливих секторах АПК. У 2022 р. у всіх регіонах операцій ЄБРР підтримала

понад 400 зовнішньоторговельних угод на загальну суму більше 1 млрд євро по лінії АПК та продовольчого сектору. Ця підтримка охоплювала комерційні та політичні ризики торгівлі, починаючи з імпорту сільськогосподарської техніки для зерносховищ в Україні з Італії та закінчуючи ввезенням в Україну добрив із Чехії. Інші угоди щодо лінії включали надання фінансування для першої імпортової закупівлі Єгиптом українського зерна після зняття блокади з українських портів

Проблема продовольчої безпеки у країнах постала особливо гостро, враховуючи сильну залежність цього регіону від імпорту зерна та пшениці. Туніс, наприклад, покриває за рахунок зовнішніх ринків дві третини своїх потреб у пшениці і ячмені, і саме там Банк розпочав здійснення своєї початкової програми підтримки продовольчої безпеки за лінією Українського плану реагування.

Кредит ЄБРР у розмірі 150,5 млн євро, наданий Державному департаменту зернових культур Тунісу, дозволив імпортувати м'яку пшеницю, тверду пшеницю та ячмінь в обсягах, що відповідають приблизно 15% річного споживання зернових Тунісом. Підтримка, надана цій державній організації, свідчить про зрушення у традиційній концепції напряму інвестицій ЄБРР у приватний сектор АПК, що відображає вагу державного сектору в економіці країн ЮВС, коли йдеться про продовольчий імпорт та безпеку. Найважливіша роль державного сектору у цій галузі робить його незамінним партнером під час кризи.

На додаток до фінансового елемента проекту Департаменту зернових культур Банк надав технічну підтримку для усунення недоліків у зерновому секторі. Це дозволить також сприяти поступовій лібералізації імпорту зерна та направити реформування Департаменту зернових культур у напрямку комерціалізації, допомагаючи йому підвищити ефективність роботи, удосконалювати методи та стандарти корпоративне управління. Загалом у всьому регіоні у тісній взаємодії з іншими міжнародними фінансовими організаціями та донорами ЄБРР прагнув надати урядам невідкладну критично

важливу фінансову підтримку у вирішенні виникаючих проблем в галузі харчівної безпеки Банк також співпрацює з Продовольчою та сільськогосподарською Організацією об'єднаних націй, надаючи технічну допомогу та підтримку у налагодженні діалогу з державними відомствами, спрямованого на підвищення ролі приватного сектора в ланцюжках поставок зерна та олійних культур у довгостроковій перспективі.

Підтримка фінансування торгівлі у продовольчому секторі та АПК одного лише регіону склала у 2022 році понад 600 млн євро, з яких 280 млн євро виділено Єгипту та 297 млн євро – Марокко.

Усього інвестицій у Перехід до зеленої економіки за 2023 рік склала 6,4 млрд євро.

Оперативним керівництвом Банку проведено оцінку функціонування своєї системи внутрішнього контролю за зовнішньою фінансовою звітністю у 2023 році. У своєму аналізі оперативне керівництво Банку виходило із критеріїв забезпечення ефективного функціонування внутрішнього контролю за складанням фінансової звітності згідно з Комплексною концепцією внутрішнього контролю, опублікованої Комітетом спонсорських організацій

ЄБРР надає позики, призначені для задоволення конкретних вимог цього проєкту. Кредитний ризик можна взяти він банком цілком чи частково об'єднаний у синдикат над ринком. Позика може бути забезпечена активами позичальника, конвертована в акції, прив'язана до акціонерного капіталу позичальника; може бути використано поєднання цих методів. Банк видає позику (і, отже, вимагає сплати) у будь-якій твердій валюті, головним чином у доларах США та євро. Він також почав фінансувати чи полегшувати позички у деяких національних валютах. При видачі позичок приватним комерційним підприємствам банк зазвичай не вимагає гарантій уряду країни позичальника, і позички зазвичай не мають регресу до іноземних спонсорів після того, як здійснення проєкту почалося. Основою для надання позички є потік коштів проєкту та здатність проєкту до відшкодування цієї позички протягом узгодженого періоду. Традиційно позики, що надаються такими міжнародними

організаціями як ЄБРР, виключаються із переглядів графіків суверенної заборгованості, і тому мають переважний статус кредитора. Банки, що беруть участь у позиках, що надаються ЄБРР позичальникам у приватному секторі, де ЄБРР залишається зареєстрованим кредитором, можуть також скористатися перевагами такого кращого статусу кредитора.

ЄБРР використовує різні форми інвестування в акціонерний капітал, включаючи передплату звичайних або привілейованих акцій. Пропонуються також квазіінвестиції в акціонерний капітал – від допоміжних позик, облігацій та доходних векселів, та до привілейованих акцій, які можуть бути пред’явлені до погашення. Якщо ЄБРР має частку в акціонерному капіталі, то він очікує на одержання відповідного прибутку на свою інвестицію. ЄБРР має чітку стратегію виходу кожної інвестиції в акціонерний капітал і приймає він лише меншу частину власності. ЄБРР може також виступати андеррайтером випуску акцій державного чи приватного підприємства.

Банк розглядає фінансування передачі акцій існуючих підприємств лише у разі приватизації, коли така передача безперечно покращує ефективність (наприклад, за рахунок кращого управління, реконструкції або розширення при новому вигляді власності, або злиття з операціями покупця).

ЄБРР допоможе позичальникам отримати доступ до фінансування шляхом забезпечення гарантій. Існують різні типи гарантій – від гарантій від усіх ризиків і до часткових гарантій, обмежених конкретним ризиком. У всіх випадках максимальний ризик має бути відомим та вимірним, а кредитний ризик має бути прийнятним.

Банк надає пряме середньострокове та довгострокове фінансування у формі кредитних ліній окремих фінансових посередників. У деяких випадках ЄБРР надає подібне довгострокове фінансування урядам, які потім надсилають ці позички через комерційні або інвестиційні банки для фінансування малих та середніх приватних підприємств.

ЄБРР здійснює спільне фінансування проєктів із національними та іноземними банками. У цих випадках підготовка та оцінка проєкту делегуються

банку, який бере участь у спільному фінансуванні, але політика фінансування ЄБРР береться до уваги при ухваленні кожного рішення про видачу позички.

ЄБРР бере участь в інвестиційних фондах, які, у свою чергу, здійснюють інвестування в середні приватні компанії, які потребують розширення свого бізнесу. Ці фонди зосереджені на конкретному регіоні, країні чи галузі промисловості; вони мають національні представництва та керуються фахівцями у галузі венчурного капіталу. Їхні основні інвестиційні критерії відповідають загальній інвестиційній політиці ЄБРР.

ЄБРР включає національні банки у свої різні програми сприяння торгівлі з тим, щоб допомогти їм завоювати репутацію надійних та підвищити їх участь у міжнародному ринку фінансування торгівлі. Підтримка та розвиток сектора надійних та конкурентоспроможних фінансових послуг є основною метою ЄБРР. У цій галузі ЄБРР здійснює інвестиції в акціонерний капітал під час приватизації, а також у приватні банки. Його основні критерії включають основний упор на приватний сектор, корпоративне керівництво та управління.

Кожен проєкт оцінюється відповідно до стратегії ЄБРР у цій країні. Ці проєкти затверджуються акціонерами ЄБРР та створюють як основу для операцій банку, так і систему пріоритетів у певних галузях. Головною формою зовнішнього фінансування є надання можливостей для участі комерційних банків у виділених ЄБРР позиках. Завдяки цьому комерційні банки можуть нарівні з ЄБРР користуватися перевагами його статусу як міжнародної фінансової організації, до яких належать також Світовий банк, Міжнародна фінансова корпорація, Азіатський банк розвитку, Європейський інвестиційний банк.

ЄБРР як офіційний кредитор надає позичальнику кредит на заздалегідь узгоджених банками-кредиторами та ЄБРР умовах та із спільно виділених ними коштів. По суті ЄБРР продає банкам можливість участі у таких позиках без звернення на себе. Частина коштів, що виділяється ЄБРР, зазвичай називається кредитом А, а кошти, що виділяються комерційними банками – кредитом В. Аналогічна термінологія використовується і в Міжнародній фінансовій

корпорації Завдяки такому механізму участі будь-який банк може скористатися статусом ЄБРР як привілейованого кредитора. Відповідно до цього статусу ЄБРР не зобов'язаний переносити терміни виплат за позиками або поширювати дію угод про перегляд термінів погашення боргу на кредити, надані їм позичальникам із приватного сектору, у випадках, коли нездатність позичальника обслуговувати свою заборгованість викликана загальним дефіцитом іноземної валюти в країні позичальника .

На практиці позики міжнародних фінансових організацій, аналогічні ЄБРР, включаючи надані кредити та продані права участі відповідно до методу участі у позиках офіційного кредитора, виключаються з операцій із перегляду термінів погашення кредиту, виданого під держгарантію. Банки, які беруть участь у наданні позичальникам із приватного сектору кредитів ЄБРР, офіційним кредитором, за якими продовжує виступати ЄБРР, можуть скористатися перевагами цього статусу привілейованого кредитора.

Крім того, органи банківського нагляду в багатьох країнах допускають – або безпосередньо в нормативних документах, або в менш офіційних інструктивних матеріалах – поширення методу співфінансування, що використовується ЄБРР, у вигляді спільної участі пільгового режиму при виконанні вимог щодо створення резервів на покриття країнових ризиків. У результаті банки у зазначених правових системах, які беруть участь у такому співфінансуванні, можуть бути звільнені від необхідності виконання вимог щодо створення резервів для покриття ризиків країни.

Хоча статус привілейованого кредитора покликаний певною мірою захистити комерційних кредиторів від ризику країни, важливо мати на увазі, що ЄБРР не може гарантувати його дієвості в майбутньому, оскільки такий привілейований статус значною мірою є результатом домовленості урядів та органів банківського регулювання, що багато в чому підкріплюється минулою практикою.

Залежно від ступеня комерційного ризику ви можете розраховувати на період від 5 до 15 років, суму в 5–15 млн євро (еквівалент національної валюти країни), а процентна ставка може бути фіксованою або коливатися.

ЄБРР адаптує запропоновані рішення з урахуванням потреб клієнта та проєкту, а також специфіки країни, регіону та галузі. Він формує окрему групу співробітників, що спеціалізуються на фінансуванні проєктів, даному регіоні та галузі, законодавстві та питаннях навколишнього середовища.

ЄБРР покриває до 35% сукупних витрат за проєктом у разі нового будівництва або 35% у разі довгострокової капіталізації компанії, що діє. Спонсорів та інших учасників співфінансування потрібно виділення додаткових коштів. ЄБРР може знайти додаткові ресурси по лінії своєї програми синдикування. Зазвичай проєкти у приватному секторі передбачають інвестиції у акціонерний капітал у розмірі, що становить не менше третини загального обсягу фінансування. Від спонсорів вимагається внесення великих внесків до акціонерного капіталу. Спонсори повинні бути мажоритарними акціонерами або здійснювати достатній контроль за оперативною діяльністю. Допускаються внески до акціонерного капіталу в натуральній формі.

Щоб полегшити перехід постсоціалістичних європейських країн до відкритої економіки, ЄБРР виділяє їм великі інвестиції і несе високі кредитні ризики. При проведенні операцій пріоритет віддається приватному сектору, на частку якого має припадати не менше 60% його ресурсів. Основними критеріями при визначенні кредиту є рівень інвестиційного ризику і окупність проєкту.

Малі та середні підприємства, які мають труднощі з отриманням фінансування з інших джерел, можуть отримати фінансову підтримку від ЄБРР.

Фінансовими інструментами для здійснення підтримки приватного підприємництва є пряме фінансування бізнес-проєктів (кредити, інвестиції в акції та акції, забезпечення потенційних інвесторів) і фінансове посередництво (до посередників відносяться кошти, укладені за договорами з банками, ЄБРР). ЄБРР діє в інтересах світової спільноти та підтримує впровадження інноваційних

технологій в енергетичному секторі, які сприяють екологічно безпечному розвитку та захисту довкілля.

Початковий статутний капітал ЄБРР становить 100 мільярдів доларів ECU розділені на 1000 мільйонів ECU з номінальною вартістю 1 мільйон, на які можуть підписатися лише члени банку. Початковий капітал ЄБРР ділиться на оплачені акції та акції, що виплачуються на вимогу. Первісна сума виплачених акцій становить 30 мільярдів дек, або 30% від затвердженого капіталу, що може знадобитися, якщо 70% не виплачено і ЄБРР повинен виконати свої зобов'язання, а 125 акцій не підлягають розподілу між членами ЄБРР [43].

Сукупні кредитні ресурси ЄБРР представлені коштами, отриманими зі звичайних джерел, а також спеціальними фондами. До регулярних джерел відносяться затверджений капітал ЄБРР, зокрема, оплачені акції та частки, виплачені на вимогу, позикові кошти, кошти, отримані в результаті погашення позик або гарантій, а також доходи від інвестицій в акціонерний капітал, а також інші кошти і доходи ЄБРР, які не є частиною ресурсів приватних фондів.

Зі звичайних ресурсів ЄБРР надає кредити на ринкових умовах країнам на реалізацію рентабельних проєктів розвитку. Спеціальні фонди включають засоби, спрямовані у відповідний спеціальний фонд, та доходи, отримані від інвестицій та ресурсів спеціальних фондів. Перші два відкриті спеціальні фонди були створені в квітні 1992 р. в рамках Балтійської інвестиційної програми, прийнятої міністрами економіки та фінансів північних країн (Данії, Ісландії, Норвегії, Фінляндії та Швеції). ЄБРР здійснює керування ними. Один із них призначений для кредитування технічного співробітництва та використовується для підготовки інвестиційних проєктів, а інший – для здійснення інвестицій в акціонерні капітали та кредитування проєктів. Іншим країнам та багатостороннім організаціям запропоновано вносити кошти до цих фондів. Закупівля товарів та послуг рахунок коштів фондів носять відкритий характер. Кошти спеціальних фондів використовуються, як правило, для пільгового кредитування низькорентабельних галузей соціальної інфраструктури та надання технічної допомоги.

Більшість залучених коштів ЄБРР, як і інші міжнародні фінансові організації, запозичують на світових ринках капіталів за пільговими відсотковими ставками. Принципи діяльності ЄБРР, тобто умови та напрямки операцій, що проводяться банком, записані в Угоді про заснування ЄБРР. В усіх операціях банк керується здоровими банківськими принципами. Операції ЄБРР забезпечують фінансування конкретних проєктів, інвестиційних програм та технічного сприяння. ЄБРР не допускає непропорційного використання своїх ресурсів на користь будь-якої країни-члена.

2.3 Основні перспективні напрямки розвитку інвестиційної діяльності ЄБРР

Вступ до міжнародних економічних організацій є першим кроком до поглиблення міжнародного співробітництва, який відкриває країнам дорогу на міжнародні ринки. Саме тому ця тема є актуальною в контексті взаємовідносин України з міжнародними економічними організаціями в плані як для забезпечення достатніх ресурсів для здійснення системних та структурних реформ в Україні, так і для зміни ставлення до України в світі в цілому.

Рух України до європейської спільноти зумовлений залежністю національної економіки від світогосподарських процесів, невід'ємною частиною яких є побудова багатостороннього економічного співробітництва, тобто співпраця із міжнародними організаціями, покликаними Він сприяє укладенню багатосторонніх угод, створенню міжнародних механізмів контролю і контролю за їх виконанням, розробці та встановленню норм правового регулювання міжнародних економічних відносин.

Головним елементом цих відносин є міжнародні економічні організації – організації, створена в області міжнародних економічних відносин для вироблення єдиного, регульованого і спільного рішення на основі міжнародних

договорів сьогодні в світі практично немає держав, які не є членами будь-якої конкретної міжнародної економічної організації.

По мірі просування країн операцій до ринкової економіки обсяг і характер діяльності ЄБРР поступово змінюються. Зазвичай, з розвитком перехідного процесу його діяльність ускладнюється і спеціалізується, а накопичений в ході її досвід може знаходити застосування для підтримки країн, які перебувають на ранніх етапах цього шляху. ЄБРР прагне розширювати частку своїх капіталовкладень та діяльності у сфері державної політики, що припадає на країни з менш розвиненою ринковою економікою, у тому числі на країни, що знаходяться на початковому етапі переходу, країни Південного та Східного Середземномор'я та Західних Балкан. У країнах, де перехідний процес досяг більш зрілої стадії, для ЄБРР з часом звужується можливість шукати сегменти ринку, де він може впливати на цей процес, одночасно дотримуючись принципів здорової банківської діяльності та доповнюваності.

Принциповий підхід до питань припинення діяльності ЄБРР у відповідних країнах, викладений у Політиці згортання діяльності ЄБРР у зв'язку із завершенням переходу до ринкової економіки, підтверджується і на період дії нової СКБ. Рішення щодо цього залишається за кожною з країн операцій. Для посилення підтримки, на яку може розраховувати будь-яка з таких країн, ЄБРР розробить більш поглиблений підхід до реалізації політики згортання діяльності. Останні дані про таке згортання, засновані на переглянutoму Підходо до діяльності в постопераційних країнах, будуть представлені керуючим щодо отримання від них подальших вказівок у процесі розгляду ходу реалізації СКБ [9].

Мандат ЄБРР на сприяння перехідному процесу та відповідна бізнес-модель довели свою ефективність у різних ситуаціях. У період дії СКБ Банк розгляне питання щодо розширення географічного охоплення своєї діяльності, якщо на це буде отримано згоду Ради керуючих.

Останнє суттєве розширення географічного мандату ЄБРР мало місце ще у 2011 р., коли його було поширено на країни Південного та Східного

Середземномор'я. У цій географічній зоні залишилося три країни, які ще не є країнами операцій. Якщо від будь-якої з цих країн надійде відповідне звернення, то це питання буде докладно опрацьовано Банком, щоб керуючі могли винести рішення. Останньою за часом країною, прохання про приєднання до ЄБРР було розглянуто позитивно, став Алжир, який уже подав офіційну заявку на надання йому статусу країни операцій.

Банком було вивчено можливість розширення його діяльності у період нової СКБ за межі її нинішнього географічного охоплення. За будь-якого розширення нинішньої географічної зони цієї діяльності необхідно враховувати низку важливих початкових принципів, включаючи її доповнюючий характер стосовно роботи інших партнерів у процесі розвитку, а також фінансові, ресурсні та адміністративні наслідки для самого ЄБРР. Банк підтверджує наявність у нього стратегічної зацікавленості в обмеженому та поступовому поширенні своїх операцій у період дії нової СКБ на країни Африки на південь від Сахари, а також на Ірак.

У період дії СКБ ЄБРР продовжить цілеспрямовано координувати зусилля з іншими учасниками з метою впливу на перехідний процес та підтримки країн операцій. Спільно з іншими структурами, такими як багатосторонні банки розвитку, двосторонні організації з фінансування розвитку, Європейський союз та інші донори, а також за допомогою цих структур, Банк зможе домогтися множення отриманого ефекту, задіяти свої сильні сторони та брати участь в обміні накопиченими знаннями.

Криза ще більше актуалізувала здатність різних організацій до ефективного спільного використання найбільш цінних якостей кожної з них. Співпраця на оперативному, директивному та організаційному рівнях, а також у сфері інформаційного обміну дозволяє системі фінансування розвитку функціонувати більш продуктивно. Взаємодія прийматиме такі форми, як спільне фінансування, координація політики та отримання уроків з досвіду один одного. У період дії СКБ Банк робитиме все, що від нього вимагатиметься, для посилення взаємодоповнюваності та обліку результатів обговорень на рівні

«Групи 20» та Європейського Союзу на користь підвищення ефективності міжнародної системи фінансування розвитку.

Цілі, поставлені в СКБ, дуже амбітні, і ЄБРР потребуватиме коштів для їх досягнення. Банку потрібно значно наростити свої фінансові та людські ресурси, поряд з пошуком можливостей для економії та перерозподілу наявних коштів. Модернізація ЄБРР вирішально важлива для залучення та закріплення кадрів, підвищення ефективності та продуктивності, мінімізації операційних ризиків та зрештою для досягнення результатів, що становлять економічну та практичну цінність для акціонерів та клієнтів. Пропозиції щодо інвестицій у посилення потенціалу Банку вивчатимуться та затверджуватимуться Радою директорів у рамках щорічного бюджетного процесу. Виконання місії, покладеної на ЄБРР, та її зобов'язань перед країнами операцій у неспокійні часи буде пов'язане з підвищеним ризиком. На протязі періоду СКБ Банк забезпечуватиме ефективне управління ризиками на рівні окремих проєктів та портфеля загалом, щоб зберегти свої міцні фінансові позиції та найвищий кредитний рейтинг, надаючи при цьому відчутний вплив на перехідний процес.

В інтересах успішного здійснення СКБ Банк зміцнить роботу з кадрового планування, вдосконалить свою організаційну структуру, вкладатиме кошти в постійну модернізацію своїх морально застарілих ІТ-систем та створить для своєї майбутньої діяльності нову операційну платформу, що базується на цифрових технологіях. ЄБРР почав здійснювати програму вдосконалення свого підходу до моніторингу, отримання уроків та оцінки, щоб постійно покращувати свої показники та посилювати вплив на перехідний процес. Підхід ЄБРР до оцінки результатів своєї діяльності, їх обліку та коригування удосконалюється починаючи з 2016 р. У період дії СКБ Банк займеться втіленням у життя висновків Незалежного зовнішнього аналізу системи оцінки, прийнятої в ЄБРР, маючи на увазі створити системні передумови та сформувані загальну культуру, що дозволяють фіксувати, аналізувати та поширювати відомості про вплив, що надається Банком, і підтримати практику безперервного вилучення .

У межах своїх фінансових планів на період СКБ Банк створить буферний резерв. Для забезпечення заходів, які вживає Банк для боротьби з кризою, Рада директорів вважає за можливе використовувати всі капітальні можливості Банку в період до проведення огляду здійснення СКБ.

Завдяки успішному здійсненню Програми переходу до зеленої економіки ЄБРР отримав широке визнання як один із провідних МБР, які фінансують проекти, пов'язані зі зміною клімату. Актуальність цієї теми зростає в міру того, як потенційні деструктивні наслідки природних та кліматичних явищ, у тому числі для політичних, економічних, фінансових та соціальних систем, видаються все більш масштабними та далекосяжними. Поряд з цим слід очікувати і зростання міграційних потоків через втрату населенням економічних можливостей в умовах деградації навколишнього середовища та потенційних конфліктів, спровокованих боротьбою за дефіцитніші природні ресурси, зокрема воду. У період СКБ Банк продовжить нарощувати масштаби та оновлювати форми підтримки, що надається країнам операцій з метою прискореного переходу до зеленої, низьковуглецевої економіки.

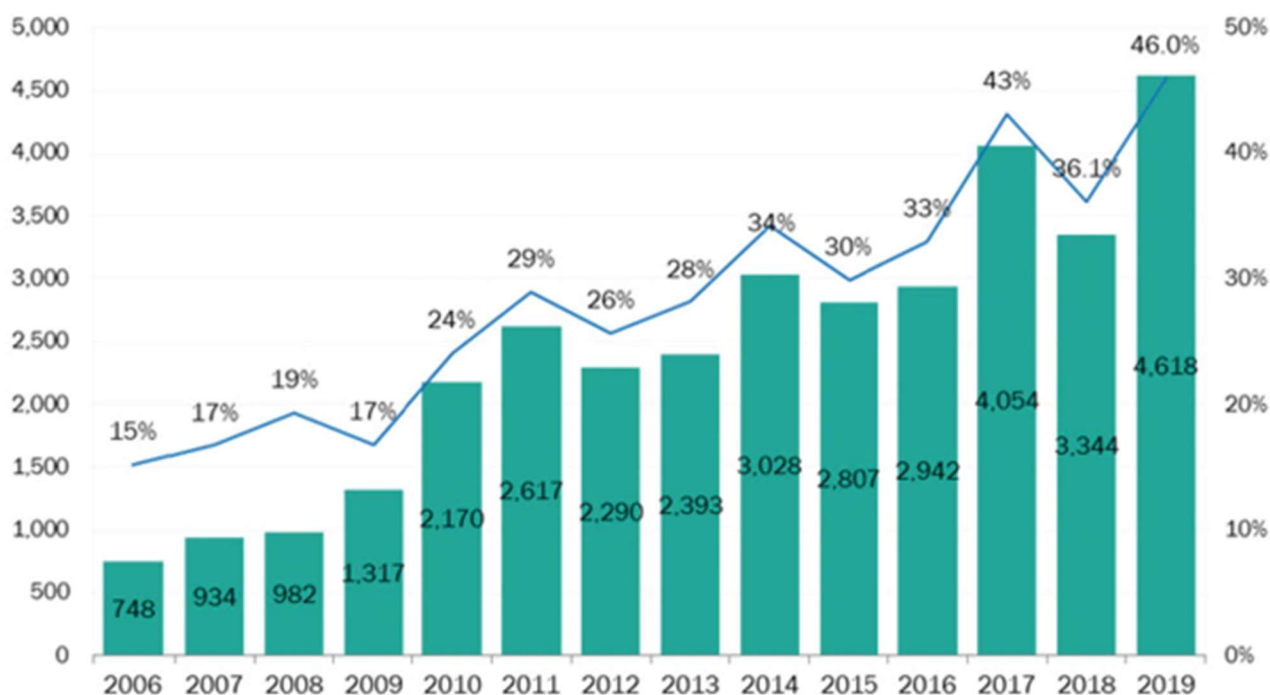

Рисунок 2.1 – Зростання «зеленого фінансування» по лінії ЄБРР, 2006–2019 р.

Джерело: [20]

Очікувана фінансова віддача, а також пов'язані з нею доходність та збільшення резервів є ключовим елементом оцінки капітальних ресурсів. Стосовно обох показників стану капіталу його приріст оцінюється за реалізованим прибутком за відповідний період. Нереалізований приріст акціонерного капіталу ніяк не збільшує кредитні та інвестиційні можливості, оскільки за визначенням не враховується при розрахунку капітальної бази згідно з політикою використання власного капіталу та підлягає 100-відсотковому резервному покриттю згідно з політикою достатності. Основним фактором очікуваного збільшення капіталу в рамках як однієї, так і іншої політики є розрахункова сума реалізованого прибутку.

Припущення щодо обсягів реалізованого прибутку за період СКБ виходять із минулих результатів діяльності Банку. Це виправдано, оскільки асортимент товарів ЄБРР залишається практично незмінним, а основа статутного капіталу Банку невинно зростає.. Протягом останніх 10 років такі обсяги реалізованого прибутку забезпечували приріст бази статутного капіталу в середньому на 4 % на рік. У другій половині цього періоду зростання сповільнилося в середньому до 2,8 %, тоді як за період 2009–2014 рр. воно становило 6 % на рік. Ці цифри відображають вплив ряду факторів – стабільний дохід від кредитних операцій протягом усього періоду при зменшенні боргової маржі через зміни ринкової кон'юнктури та зростання операційних активів.

Припущення щодо обсягів реалізованого прибутку та, відповідно, приросту капіталу виходять із консервативного припущення, що ці помірні темпи збережуться. Для цілей розрахунку капітальних ресурсів передбачається, що приріст бази власного капіталу (без урахування капіталу, що підлягає сплаті на вимогу) становитиме 3 % на рік протягом усього періоду дії СКБ. Невелике збільшення цього показника, порівняно з другою половиною періоду нинішньої СКБ, пов'язане з тим, що для розрахунку теоретичного максимального обсягу ресурсів Банку теоретично повинен використовуватися його акціонерний капітал. При цьому фактичні темпи зростання капіталу з 2018–2023 рр.

визначалися виходячи з того, що капітал ЄБРР був інвестований приблизно на 70 % – у період, коли його частина, що не використовується, не приносила доходу взагалі. З огляду на це передбачувані темпи зростання капіталу виглядають консервативно. Даний підхід відображає початкову невизначеність, закладену в будь-якому фінансовому прогнозі, що припускає несприятливий розвиток ситуації - таке, як подальше зниження боргової маржі або недоотримання акціонерами реалізованого прибутку – навіть якщо Банк не вважає це можливим. Крім того, протягом будь-якого п'ятирічного періоду фінансові показники встигають змінитися як на кращу, так і на гіршу сторону. Після визначення очікуваного приросту капіталу акціонерів (без урахування нереалізованого прибутку) наступним кроком є розрахунок обсягу операційних активів, за якого потреба в капіталі довела б рівень його використання до пруденційних лімітів. Цей розрахунок провадиться наступним чином:

– потреба у власному капіталі безпосередньо визначається номінальною сумою операційних активів (не враховуючи відрахувань до резервів під конкретне знецінення). Таким чином, максимальний рівень операційних активів, допустимий у рамках цієї політики, дорівнює рівню, який відповідає пруденційному ліміту 92 % від загальної суми власного капіталу. При цьому слід на увазі, що при розрахунку повної бази власного капіталу до капіталу акціонерів Банку додається капітал, що підлягає оплаті на вимогу;

– розрахунок граничного рівня операційних активів у межах політики достатності проводиться у два етапи. Максимальна потреба у капіталі відповідає сумі, що становить 90 % обсягу капіталу акціонерів. Потім, виходячи з припущення, що структура ризиків залишатиметься незмінною, із цієї суми виводиться розмір операційних активів з використанням поточного співвідношення між цими активами та потребою в капіталі.

У період наступної СКБ цю діяльність буде необхідно значно поглибити та розширити за рахунок застосування нової «Концепції зеленого фінансування на 2021–2025 рр.», яка набуде чинності відразу після затвердження СКБ Радою керуючих. До 2025 р. Банк поставив за мету довести питому вагу «зелених»

інвестицій до рівня, що перевищує 50%. Крім того, враховуючи важливість протидії зміні клімату, ЄБРР прагнучиме сумарного скорочення чистого обсягу викидів парникових газів на 25–40 млн тонн за період дії СКБ порівняно з поточними прогнозами. З цією метою застосовуватиметься більш системний підхід до підтримки країн операцій, покликаний стимулювати перехід до зеленої, низьковуглецевої економіки за допомогою таких заходів: реалізація – з урахуванням узгоджених принципових положень нової концепції – оперативної програми переходу до дотримання принципів міжнародних угод щодо клімату та насамперед Паризької угоди, рішення про яку буде прийнято не пізніше 2025 р.; посилення діяльності в країнах та взаємодії з директивними органами шляхом активізації роботи Банку з державними структурами на країновому рівні з метою підтримки складання та здійснення національних планів дій щодо клімату, включаючи довгострокові стратегії та вклади, що визначаються на національному рівні, у взаємодії з приватним сектором. Спільно з національною владою ЄБРР працюватиме над формулюванням оптимальних для цього директив, регламентів та стандартів. Банк також може бути координатором підключення країн операцій до відповідних ініціатив на рівні державного керівництва. ЄБРР вже відпрацьовує експериментальні сценарії сприяння справедливому переходу на конкретні запити країн операцій; планування тематичних ініціатив, спрямованих на подолання найважливіших викликів та реалізацію нових можливостей, пов'язаних із протидією зміні клімату, адаптацією до нього та іншими питаннями довкілля. Це включатиме, наприклад, концентрацію особливої уваги на галузях, найменш готових до переходу на низьковуглецеві технології, таких як важка промисловість та транспорт. Це також передбачає спільну активізацію роботи в тих сферах, де Банку вже вдалося досягти відчутних результатів, включаючи енергоефективність, «зелені міста» та розширення фінансування природозберігаючих проєктів банківськими установами різних країн операцій. Ініціативи з різних тематичним напрямом будуть служити рушійною силою «зелених» інновацій під егідою ЄБРР, включаючи застосування цифрових технологій, освоєння нових джерел енергії,

таких як водневе паливо та екосистемні рішення. Діяльність у рамках цих напрямів дозволить розгорнути більш масштабні зусилля щодо побудови екологічного, низьковуглецевого майбутнього, яким ЄБРР надаватиме підтримку шляхом взаємодії з державними органами та мобілізації фінансових ресурсів. Це включає залучення як приватних інвестицій, так і донорських коштів, а також спільну роботу з партнерами всередині країн та за лінією експертних спільнот. Згадані тематичні напрямки, серед іншого, стануть потенційною основою для формування цільових партнерських об'єднань за участю урядів, приватного сектору, інших МБР та організацій з фінансування розвитку, а також а

У своїй діяльності ЄБРР керується чітко визначеним набором стандартів. Банк намагається сформувати здоровий інвестиційний клімат на основі ефективної нормативно-правової системи та заохочувати корпоративне управління, включаючи розумні методи регулювання, рішучу боротьбу з корупцією, розкриття інформації та чітке та послідовне дотримання принципів фінансового обліку та аудиторської діяльності. У своїй роботі ЄБРР керується необхідністю заохочення екологічно здорового та сталого розвитку, а також належної практики закупівельної діяльності.

Одним із найважливіших аспектів мандату ЄБРР, як йдеться у статті 1 Угоди про заснування ЄБРР, є підтримка реформ, що сприяють зміцненню демократії. Один із основоположних принципів ЄБРР полягає в тому, що демократичні та ринкові реформи повинні йти паралельно, і після більш ніж 20 років роботи в регіоні, що знаходиться на етапі переходу, такий підхід почав приносити свої плоди: згідно з параметрами перехідного процесу, що використовуються ЄБРР, країни регіону, які досягли найбільших успіхів у сфері економічних реформ, також далі за всіх просунулися шляхом побудови демократичних інститутів.

Усі країни, в яких ЄБРР здійснює свої інвестиції, у минулому тією чи іншою мірою стикалися з економічними обмеженнями, і банк прагне допомогти країнам будувати в собі ринкову економіку, що активно розвивається.

У всій своїй діяльності ЄБРР незмінно керується прагненням сприяти екологічно та соціально здоровому та сталому розвитку. ЄБРР прагне до того, щоб фінансовані ним проекти відрізнялися соціальною та екологічною стійкістю, забезпечували повагу прав усіх порушених працівників та населення, розроблялися та здійснювалися відповідно до застосовних нормативних вимог та передової міжнародної практики.

Рівноправність статей є невід'ємною частиною відданості ЄБРР сприянню стійкому та екологічно здоровому розвитку у всій інвестиційній та фінансованій донорами діяльності. Гендерна рівність є одним із найважливіших елементів заохочення розумного управління підприємницькою діяльністю та забезпечення сталого зростання у країнах операцій ЄБРР.

Від сумлінності банку залежать його репутація та майбутнє. У своїй діяльності ЄБРР неухильно сприяє застосуванню принципів сумлінності, здійсненню сумлінного корпоративного управління та дотримання високих етичних норм. До надання будь-якої позики, гарантії або інвестиції в акціонерний капітал заявник зобов'язаний дати відповідну пропозицію, а президент банку – письмовий висновок щодо цієї пропозиції до Ради директорів (з рекомендаціями на основі дослідження, виконаного співробітниками банку).

ЄБРР не надає фінансування та не надає жодних послуг, якщо заявник має можливість отримати їх з інших джерел та на розумних (на думку банку) умовах. У разі надання прямої позики, позичальник отримує від банку дозвіл використовувати кошти лише за необхідності. ЄБРР прагне періодичного оновлення своїх фондів шляхом продажу інвестицій частим інвесторам (якщо можливо здійснювати такі операції на задовільних умовах). Під поняттям «інвестиції» ЄБРР розуміються кредити, гарантії, що у акціонерному капіталі [21].

При інвестуванні в індивідуальні підприємства ЄБРР здійснює фінансування на принципах, які вважаються прийнятними з урахуванням потреб підприємства, банківського ризику, а також умов, які зазвичай отримують приватні інвестори при аналогічному фінансуванні.

Висновки до розділу 2

Портфель банку у фінансовому секторі до початку світової економічної кризи характеризувався досить стабільною динамікою, але було скорочено у 2008 р., а потім різко збільшено. У зв'язку з високим ступенем інтегрованості до західноєвропейської фінансової системи і, як наслідок, його вразливістю банку в умовах нестабільності довелося приділити особливу увагу підтримці фінансових інституцій нових країн-членів ЄС. Виявлено, що загалом пріоритети роботи з фінансовими інститутами поступово зміщувалися у бік підтримки реального сектора через посередницькі організації. Найбільшу частку у портфелі операцій фінансовий сектор займає у Латвії, Хорватії та Литві. На транспорт, промисловість та послуги, а також АПК доводиться порядку третини сукупного обсягу операцій банку. З погляду обсягів фінансування найбільші частки (в портфелях операцій країнами) на транспорті припадають на Угорщину та Хорватію, у промисловості та послугах – на Словаччину та Польщу, в АПК – на Хорватію. Згідно з оцінкою самого банку, країнам операцій вдалося досягти значних успіхів у розвитку зазначених галузей. За 32 роки співробітництва Банку з Україною було розглянуто близько 800 проєктів, 88 % яких спрямовані на підтримку та розвиток приватного підприємництва. До найбільш важливих структурних показників діяльності ЄБРР належить портфельне співвідношення – відсоткова частка коштів, спрямованих у приватний сектор економіки країн операцій, у річному обсязі підписаних Банком угод щодо фінансування проєктів. Портфель інвестиційних операцій Банку склав 50,2 млрд євро. У рамках проведення кількісної оцінки діяльності банку у розглянутому регіоні для подолання труднощів аналізу, викликаних високою волатильністю річних обсягів інвестицій ЄБРР, запропоновано та використано метод агрегування даних за п'ятирічними інтервалами. Доведено, що найбільшу стійкість мають обсяги фінансування у найбільшій економіці регіону.

ВИСНОВКИ

Метою будь-якої фінансової установи є сприяння розвитку приватного та підприємницького підприємництва в країні, в якій вона працює, відповідно до принципів демократії, плюралізму та ринкової економіки, а також перехід до економіки, орієнтованої на відкритий ринок та тих, що їх проводять. З моменту свого заснування Європейський банк реконструкції та розвитку інвестував багато коштів на підтримку перетворень, що сприяють такому перехідному процесу та розвитку приватного сектора у країнах його діяльності.

Вирішення завдань кваліфікаційної роботи забезпечило отримання низки результатів з дослідження, а саме:

1. З'ясовано, що основними функціями міжнародних фінансових інститутів є регулювання міжнародних валютно-кредитних і фінансових відносин, реалізація фінансових проектів, обговорення і розробка спільних позицій і рекомендацій в цій області. Міжнародні фінансові інститути відіграють все більш важливу роль у міжнародних економічних відносинах. Це пов'язано з тим, що через канали цих організацій значна частина глобальних інвестицій, угод і продажів здійснюється через діяльність цих організацій для фінансування експорту та імпорту, що особливо важливо для країн, які виходять на ринок і готові використовувати як міжнародний управлінський досвід економічних інститутів та їхні власні реальні можливості. Найбільш загальні розділи відповідно до організаційних принципів міжнародних організацій дозволяють виділити чотири групи з них: універсальні міжнародні організації, членами яких є держави різних соціально-економічних систем; міжнародні організації, членами яких є країни, що розвиваються; міжнародні організації, що об'єднують розвинені (постіндустріальні) країни; міжнародні регіональні організації, в тому числі країни, що розвиваються.

2. ЄБРР є фінансовим інститутом, який забезпечує механізм інвестування, розроблений з метою підтримки вільного підприємництва та демократичних

цінностей на території країн, що розвиваються. Штаб-квартира банку знаходиться у світовому фінансовому центрі – Лондоні. Співробітникам банку реконструкції надано юридичну недоторканність як членам міжнародної організації. Встановлено, що ЄБРР переважно орієнтується на вузьке трактування процесу трансформації, що передбачає, головним чином, запозичення західноєвропейської інституційної системи. Виникнення банку було зумовлене необхідністю підтримки приватного сектору за умов зміни політичного режиму країн Центральної та Східної Європи. ЄБРР був заснований після закінчення холодної війни для того, щоб відкрити нову еру. Банк бере активну участь у реформуванні банківської системи, лібералізації цін, легалізації та політичному діалозі, створенні належної нормативно-правової бази для прав власності, тобто у всіх ключових елементах трансформації. Такі реформи підтримуються передачею кваліфікованих консультацій, навчання та технічних навичок, доповнених великими інвестиціями в приватний та державний сектори. Якщо внутрішній капітал мало фінансує процес трансформації, банки надають підтримку для залучення зовнішніх ресурсів, як приватних, так і державних. Однією з цілей ЄБРР є сприяння розвитку мікро-, малих і середніх підприємств, діяльність яких важлива для формування приватного сектора. У цьому контексті банки можуть надавати доступ до фінансових ресурсів у вигляді інвестицій в акціонерний капітал і позик мікро-, малим і середнім підприємствам у всіх країнах ведення бізнесу через різних фінансових посередників. Ці посередники кредитують банки, в яких ЄБРР володіє акціями або укладає кредитні угоди, а також інвестиційні або венчурні фонди, в які ЄБРР інвестує кошти.

3. Показано, що концептуальні основи реалізованої політики ЄБРР щодо країн інвестування крім інституційних запозичень, включають також елементи концепції сталого розвитку Європейського союзу епохи глобалізації та ефективного використання ресурсів. При цьому такі вимоги копенгагенських критеріїв Євросоюзу, за якими перевіряється готовність до членства в ньому країн-кандидатів, як здатність витримувати конкуренцію всередині єдиного внутрішнього ринку та готовність взяти на себе зобов'язання членства в

Економічному та валютному союзу, фактично не включені до завдань ЄБРР, оскільки вони припускають структурну модернізацію, що стосується цілей трансформації в її широкому трактуванні.

4. Виявлено, що вузькість концептуального підходу ЄБРР призвела до скорочення обсягів фінансування, що надається в роки, що передували світовій економічній кризі, що почалася в 2008 р., і до реактивної політики нарощування інвестицій у подальшому з метою пом'якшення важких наслідків кризи. У своїй політиці банк не враховував характерні особливості та вузькі місця перехідних економік (що відрізняють їх від розвиненої ринкової економіки), через які практично всі східноєвропейські країни опинилися на межі 2010-х–2020-х рр. у важчому становищі, ніж західноєвропейські держави.

5. Встановлено, що незважаючи на широкий список, що заявляється галузевих напрямів діяльності, фактичні пріоритети ЄБРР зосереджені на роботі з фінансовими інститутами, а також у промисловості, транспорті, торгівлі та агропромисловому комплексі. Портфель банку у фінансовому секторі до початку світової економічної кризи характеризувався досить стабільною динамікою, але було скорочено у 2008 р., а потім різко збільшено. У зв'язку з високим ступенем інтегрованості регіону до західноєвропейської фінансової системи і, як наслідок, його вразливістю банку в умовах нестабільності довелося приділити особливу увагу підтримці фінансових інституцій нових країн-членів ЄС. Виявлено, що загалом пріоритети роботи з фінансовими інститутами поступово зміщувалися у бік підтримки реального сектора через посередницькі організації. Найбільшу частку у портфелі операцій фінансовий сектор займає у Латвії, Хорватії та Литві.

6. На транспорт, промисловість та послуги, а також АПК доводиться порядку третини сукупного обсягу операцій банку. З погляду обсягів фінансування найбільші частки (в портфелях операцій країнами) на транспорті припадають на Угорщину та Хорватію, у промисловості та послугах – на Словаччину та Польщу, в АПК – на Хорватію. Згідно з оцінкою самого банку, країнам операцій вдалося досягти значних успіхів у розвитку зазначених галузей. Однак при розгляді публікованих ЄБРР інформаційно-аналітичних даних і

розрахунків можна зробити висновок про досить суб'єктивний характер оцінок, що виставляються, і одночасно обмежений рівень впливу операцій банку на перехідний процес у реальному секторі. Історія взаємин України з ЄБРР бере початок з 1992 р. Нова стратегія, яка визначає пріоритети Банку в Україні на наступні п'ять років, була ухвалена Радою директорів ЄБРР у жовтні 2018 р. В рамках цієї стратегії Рада директорів приділила особливу увагу проектам, які поєднують інвестиції та фінансову участь Банку у таких сферах, як приватизація, енергетична безпека та її ефективність, фінансовий сектор, торгівля та регіональна інфраструктура. За 32 роки співробітництва було розглянуто близько 800 проєктів, 88 % яких спрямовані на підтримку та розвиток приватного підприємництва. До найбільш важливих структурних показників діяльності ЄБРР належить портфельне співвідношення – відсоткова частка коштів, спрямованих у приватний сектор економіки країн операцій, у річному обсязі підписаних Банком угод щодо фінансування проєктів. Цей показник відображає ступінь виконання Банком статутних завдань, пов'язаних насамперед із підтримкою розвитку приватних підприємств та підприємництва у країнах з перехідною економікою. Портфель інвестиційних операцій Банку склав 50,2 млрд євро.

7. Значне місце в операціях ЄБРР займає допомога з метою пом'якшення наслідків зміни клімату шляхом підвищення енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії. При цьому відсутність прямої залежності між рівнем енергоємності країн операцій та обсягами фінансування, що надається банком, дозволяє припустити, що ЄБРР не ставить перед собою мети сприяти зниженню енергоємності національних господарств окремих країн і формально реалізує політику промислово розвинених західноєвропейських держав. В галузі інвестиційної поведінки ЄБРР здійснює комерційне фінансування і так зване фінансування з метою розвитку. Банк виділяє на проєкт не більше 35 % від його загальної вартості, але не менше ніж 5 млн євро. Він має вищі процентні ставки, ніж інші міжнародні фінансові установи. Перед тим, як зробити позику, гарантію або вкладення в акціонерний капітал, заявник повинен

подати відповідну пропозицію, а президент банку повинен надати письмову думку раді директорів щодо цієї пропозиції. Банк має у своєму розпорядженні великий набір фінансових інструментів і використовує гнучкий підхід при структуруванні своїх фінансових пакетів. Загальна установка полягає в тому, що стандартна мінімальна участь банку становить 5,75 млн євро США, хоча ця цифра не є жорсткою, якщо проєкт забезпечує країні суттєві матеріальні переваги. Насправді середня сума участі банку становить близько 20,7 млн євро. Пряме фінансування малих та середніх підприємств не є першочерговим завданням банку; однак, банк має ряд інструментів для надання допомоги приватним малим і середнім підприємствам.

8. У рамках проведення кількісної оцінки діяльності банку у розглянутому регіоні для подолання труднощів аналізу, викликаних високою волатильністю річних обсягів інвестицій ЄБРР, запропоновано та використано метод агрегування даних за п'ятирічними інтервалами. Доведено, що найбільшу стійкість мають обсяги фінансування у найбільшій економіці регіону. Виявлено наявність залежності між часткою коштів, що надаються банком, у ВВП нових країн-членів ЄС та їх душевим доходом, яка протягом 1993-2012 рр. змінювалася від позитивної до негативної з наростанням останньої, що загалом відповідає концепції наздоганяючого розвитку. При перевірці впливу членства в ЄС на обсяги фінансування, що отримується країною від ЄБРР, отримано негативний результат.

Фінансовими інструментами для здійснення підтримки приватного підприємництва є пряме фінансування бізнес-проектів і фінансове посередництво. ЄБРР діє в інтересах світової спільноти та підтримує впровадження інноваційних технологій в енергетичному секторі, які сприяють екологічно безпечному розвитку та захисту довкілля. Мандат ЄБРР на сприяння перехідному процесу та відповідна бізнес-модель довели свою ефективність у різних ситуаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Donor Support for Ukraine. URL: <https://www.ebrd.com/what-we-do/war-on-ukraine/donor-support.html> (Last accessed: 29.03.2024).
2. EBRD Annual Review 2023. URL: <https://www.ebrd.com/annual-review-2023.html> (Last accessed: 29.03.2024).
3. EBRD Financial Report 2023. <https://www.ebrd.com/financial-report-2023.html> (Last accessed: 29.03.2024).
4. EU Assistance to Ukraine. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine_en (Last accessed: 05.04.2024).
5. How the EU is Supporting Ukraine in 2023. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/priorities/ukraine/20230126STO69603/how-the-eu-is-supporting-ukraine-in-2023> (Last accessed: 05.04.2024).
6. IMF Global Prospects and Policies. <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WEO/2023/October/English/ch1.ashx> (Last accessed: 29.03.2024).
7. Population and Population Change Statistics. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_and_population_change_statistics (Last accessed: 05.04.2023).
8. The EBRD and the War in Ukraine. URL: <https://www.ebrd.com/what-we-do/war-on-ukraine> (Last accessed: 29.03.2024).
9. The EBRD Annual Meeting 2023 Proceedings. <https://www.ebrd.com/news/publications/policies/annual-meeting-2023-proceedings.html> (Last accessed: 29.03.2024).
10. Ukraine Country Strategy 2018–2023: The EBRD’s Latest Ukraine Strategy. URL:

- <https://www.ebrd.com/sites/Satellite?c=Content&cid=1395238439329&d=&page=EBRD%2FContent%2FDownloadDocument> (Last accessed: 29.03.2024).
11. Ukraine EBRD's Overview. URL: <https://www.ebrd.com/where-we-are/ukraine/overview.html> (Last accessed: 29.03.2024).
 12. World Investment Report 2023. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2023_en.pdf (Last accessed: 21.03.2024).
 13. World Trade Report 2023. URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtr23_e/wtr23_e.pdf (Last accessed: 21.03.2024).
 14. Бичихін Є. В. Основні тенденції інвестиційних процесів в Україні в контексті співробітництва з Європейським банком реконструкції та розвитку. *Наукові праці НДФІ*. 2015. Вип. 1. С. 128–137.
 15. Боднарчук О. І. Поняття «зовнішньоекономічна діяльність» та етапи її розвитку в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 1. С. 83–86.
 16. Брацук І. З. Теоретико-правові засади імплементації права Європейського Союзу в національне право держав-членів: монографія / І. З. Брацук; за наук. ред. М. М. Микієвича. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2016. 230 с.
 17. Бюджетний кодекс України: документ № 2456-VI від 08.07.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20100708> (дата звернення: 25.03.2024).
 18. Венгуренко Т. Г., Плахотнюк В. В. Аналіз інвестиційної привабливості України. *Бізнес Інформ*. 2020. № 4. С. 103–111.
 19. Вакулич М. М. Методичні підходи до рейтингування інвестиційного клімату. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2015. № 2 (19). С. 28-19.

20. Ванькович Л. Я. Іноземні інвестиції: визначення, сутність, класифікація. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. № 635. С. 146–152.
21. Вербіцька І. І. Європейський банк реконструкції та розвитку як ключовий фінансовий партнер України. *Економіка і суспільство. Серія «Світове господарство і міжнародні економічні відносини»*. 2017. Вип. №10. С. 37–41.
22. Власенко В. Перспектива членства для України в ЄС залишається відкритою. URL: <https://www.dw.com/uk/перспектива-членства-для-україни-в-єс-залишається-відкритою/a-51235848> (дата звернення 05.04.2024)
23. Воронюк Є. В., Ярмош О. В., Айорінде М. Б. Вплив міжнародних організацій на економічну політику країн світу. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2020/83.pdf (дата звернення: 29.03.2024).
24. Гребенюк М., Пошедін О. Європейський Союз: від економічної інтеграції до організації колективної оборони. *Політичний менеджмент*. 2012. № 1–2. С. 212–218.
25. Гриньова В. М., Коюда В. О., Лепейко Т. І. Інвестиційний менеджмент: підручник. Харків : ІНЖЕК, 2004. 544 с.
26. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2022 р. № 314-2022-п. Дата оновлення: 03.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-п> (дата звернення: 29.03.2024).
27. Довгаль О. А., Довгаль Г. В. Перспективи сталого інноваційного розвитку національної економіки в процесі інтеграційної взаємодії. / Особливості соціально-економічного поступу національної економіки в умовах інформаційно-технологічних викликів: колективна монографія / за

- науковою редакцією Квасній Л. Г., Татомир І. Л. Трускавець : Посвіт, 2020. С. 286–295.
28. Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства). Документ від 17.02.1986 р. № 994_017. Дата оновлення: 01.01.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017 (дата звернення 05.04.2024).
29. Зубков Р. Механізми активізації інвестиційно-інноваційних процесів регіональної економічної системи: теорія і практика: монографія. Миколаїв, 2017. 332 с.
30. Іванов С. М., Клименко К. В. Співробітництво України та ЄБРР: тенденції розвитку. *Наукові праці НДФІ*. 2016. Вип. 3. С. 5–23.
31. Льбіна А. О. Роль держави в організації інституційних відносин на інвестиційному ринку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2017. Вип. 14 (1). С. 115–121.
32. Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів: колективна монографія / за ред. О. А. Довгаль. Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2022. 528 с.
33. Кадацька А. А. Міжнародно-правове регулювання відносин між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку. *Альманах міжнародного права*. 2015. Вип. 9. С. 82–91.
34. Клименко К. В., Іванов С. М. Співробітництво Європейського банку реконструкції та розвитку з окремими країнами європейського та азійського регіонів. *Фінанси України*. 2016. № 11. С. 52–78.
35. Колосова В. П. Вплив міжнародних фінансових організацій на економічний розвиток країни: питання теорії. *Економіка України*. 2016. № 12. С. 61–71.
36. Корнійчук Л. В. Проблеми реформування Європейського Союзу на сучасному етапі. *Політичне життя*. 2018. № 1. С. 132–137.

37. Кучик О. Еволюція поняття міжнародної організації: теоретико-методологічний аспект. *Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини»*. 2012. Вип. 30. С. 24–32.
38. Лавренко Ю. Правові засади європейської інтеграції України: проблеми, виклики та перспективи. *Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи: матеріали заочної науково-практичної конференції* (м. Львів, 31 жовтня 2017 р.) Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2017. С. 64–68.
39. Малько К. С. Іноземний капітал: його сутність та функції. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 9. С. 9–13.
40. Макаренко М. І., Віннік М. В. Україна і Європейський банк реконструкції та розвитку: сучасна зміна вектору співробітництва. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2020. № 3. С. 114–120.
41. Офіційна сторінка Міжнародного банку реконструкції та розвитку. URL: <https://www.worldbank.org/en/who-we-are/ibrd> (дата звернення 27.03.2024).
42. Офіційний сайт групи Світового Банку. URL: <https://www.worldbank.org/> (дата звернення 23.03.2024).
43. Офіційний сайт Європейський банк реконструкції та розвитку. URL: <https://www.ebrd.com/> (дата звернення 23.03.2024).
44. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <https://www.imf.org/> (дата звернення 27.03.2024).
45. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва та розвитку. URL: <https://www.oecd.org/> (дата звернення 23.03.2024).
46. Пащенко О. В. Інвестиційні стратегії країн в умовах регіоналізації міжнародної торгівлі: дис. канд. екон. наук за спец. 08.00.02. Дніпро : Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 2018. 268 с.
47. Пересада А. А. Інвестування: навч. посіб. Київ : Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, 2004. 250 с.

48. Побоченко Л. М., Мухамедова Д. Р. Пріоритетні напрямки покращення міжнародної інвестиційної діяльності в Україні. *Інфраструктура ринку. Серія «Світове господарство і міжнародні економічні відносини»*. 2017. Вип. 7. С.49–55.
49. Познякова О. В. Конспект лекцій (в схемах і таблицях) з дисципліни «Інвестиційний менеджмент» (для студентів 5 курсу денної і заочної форм навчання спеціальності 7.03060101 і 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування»). Харків : ХНАМГ, 2011. 169 с.
50. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій: Закон України від 03.06.1992 р. № 2402-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12/ed19920603> (дата звернення: 25.03.2024).
51. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV. Дата оновлення: 15.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15> (дата звернення: 29.03.2024).
52. Про режим іноземного інвестування: Закон України № 93/96-ВР від 19.03.1996 р. Дата оновлення: 17.08.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр/> (дата звернення: 17.05.2024).
53. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 р. № v0018500-22. Дата оновлення: 23.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22> (дата звернення: 29.03.2024).
54. Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2022–2024 рр.: Постанова Кабінету міністрів України № 586 від 31.05.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-2021-п/> (дата звернення: 17.05.2024).

55. Про членство України в Європейському банку реконструкції та розвитку. Документ № 379/92 від 14.07.1992 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/379/92> (дата звернення: 17.05.2024).
56. Ринейська Л. С. Роль міжнародних організацій у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку. *Ефективна економіка*. 2018. № 3. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3_2018/56.pdf (дата звернення: 29.03.2024).
57. Ричка М. А., Слюсарчук О. М. Вплив фінансової глобалізації на розвиток світових фінансових криз. *Стратегія розвитку України*. 2018. № 1. С. 92–95.
58. Ровенчак І. І., Котик Л. І. Міжнародні політичні, військові та економічні організації: навчально-методичний посібник. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2012. 142 с
59. Родіонова Т. А. Дохідність іноземних інвестицій в країнах з ринком, що формується: вплив на зовнішні дисбаланси: монографія. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2016. 172 с.
60. Розвиток новітніх форм міжнародної економічної інтеграції на початку ХХІ століття: колективна монографія / О. І. Шнирков, А. С. Філіпенко, Р. О. Заблоцька та ін.; за науковою редакцією О. І. Шниркова. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 2016. 415 с.
61. Рудик Н. Міжнародне кредитування ЄБРР як джерело фінансування розвитку підприємств України. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. № 2. С. 110–115.
62. Співробітництво України з Європейським банком реконструкції та розвитку: Вибірка кредитних коштів по проєктах ЄБРР в державному секторі станом на 01 березня 2024 р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%84%D0%91%D0%A0%D0%A0_01_03_2024_.pdf (дата звернення: 29.03.2024).

63. Статут Ради Європи від 5 травня 1949 р., м. Лондон. Документ приєднання від 31.10.1995 р. № 994_001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001 (дата звернення 05.04.2024).
64. Тарасенко А. О. Роль міжнародних організацій в умовах глобалізації. *Матеріали Норвезько-Української конференції, присвяченої діяльності Ф. Нансена в Україні у 1921–1922 рр.* (м. Харків, 10–11 жовтня 2019 р.). Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2019. URL: http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/15002/2/Tarasenko_tezy.pdf (дата звернення 29.03.2024).
65. Трутко С. С., Шедякова Т. Є., Дуна Н. Г. Інвестиційні ініціативи Європейського банку реконструкції та розвитку в Україні під час війни. *Сучасні перетворення міжнародного бізнесу: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції* (23 квітня 2024 р., м. Харків) / за заг. ред. С. І. Архієреєва, І. О. Дерід . Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2024. С. 201–204.
66. Угода між Європейським Союзом і Україною про визначення загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із врегулювання криз. Документ від 06.03.2008 р. № 994_648. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_648 (дата звернення 05.04.2024).
67. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Закон України від 21.03.2014 р. № 984_011. Дата оновлення: 25.10.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення 05.04.2024).
68. Угода про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку: Документ № 995_062 9 від 29.05.1990 р. Дата оновлення: 30.09.2011 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_062 (дата звернення: 17.05.2024).

- 69.Фалалеева Л. Г. Приєднання Європейського Союзу до Конвенції з прав людини: правова позиція Суду. *Судова апеляція*. 2017. № 3 (48). С. 151–161.
- 70.Ходаківська Д. Внутрішнє право міжнародних організацій. *Публічне право*. 2020. № 2 (38). С. 88–98.
- 71.Ходанич Х. Сутність та функції міжнародних організацій у сучасних міжнародних відносинах. *Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць*. 2018. Вип. 1 (20), С. 253–263.
- 72.Хорошковський В. І. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: еволюція, теорія, практика. Київ : Інтелект, 2017. 424с.
- 73.Шаров О. Відносини України з МВФ як важливий фактор національної економічної безпеки. *Журнал європейської економіки*. 2017. Т. 16. № 3. С. 330–351.

ДОДАТКИ

**«ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО БАНКУ
РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ»**

ДОДАТОК А

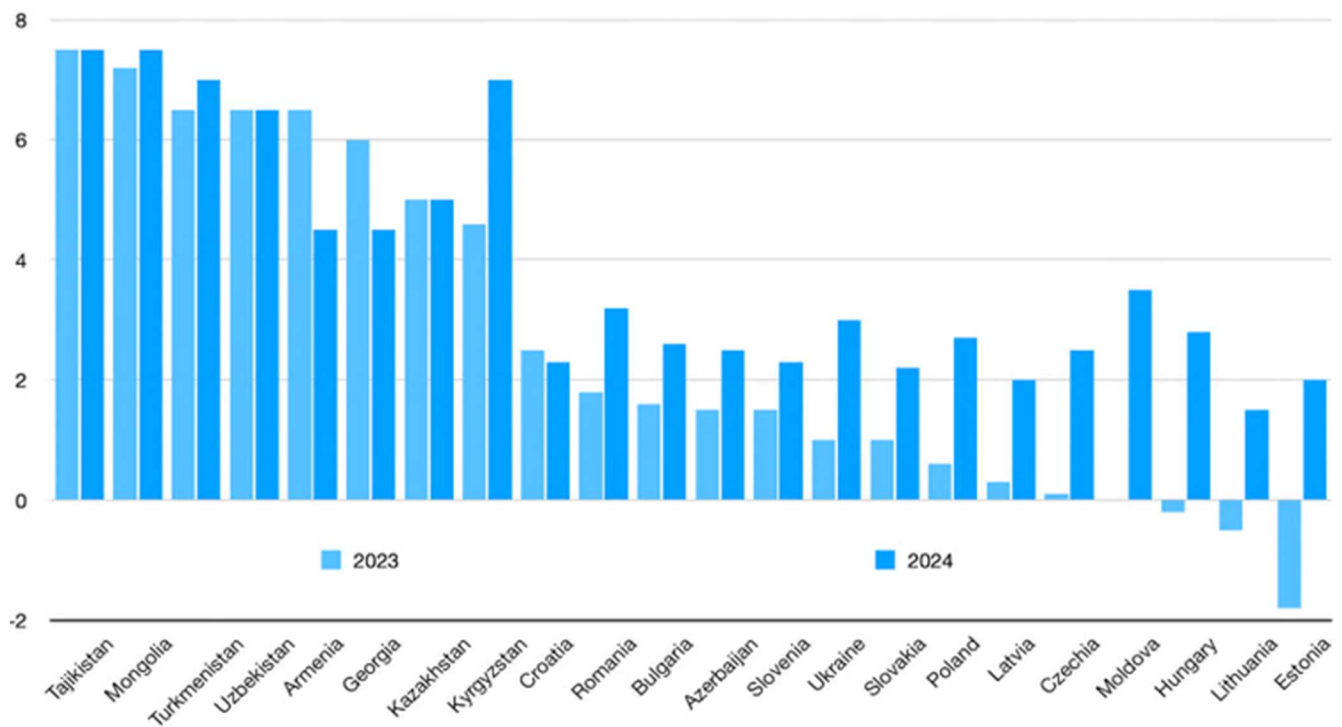

Рисунок А.1 – Зростання (падіння) інвестицій ЄБРР по країнах у 2023–2024 рр.

Джерело: [2]

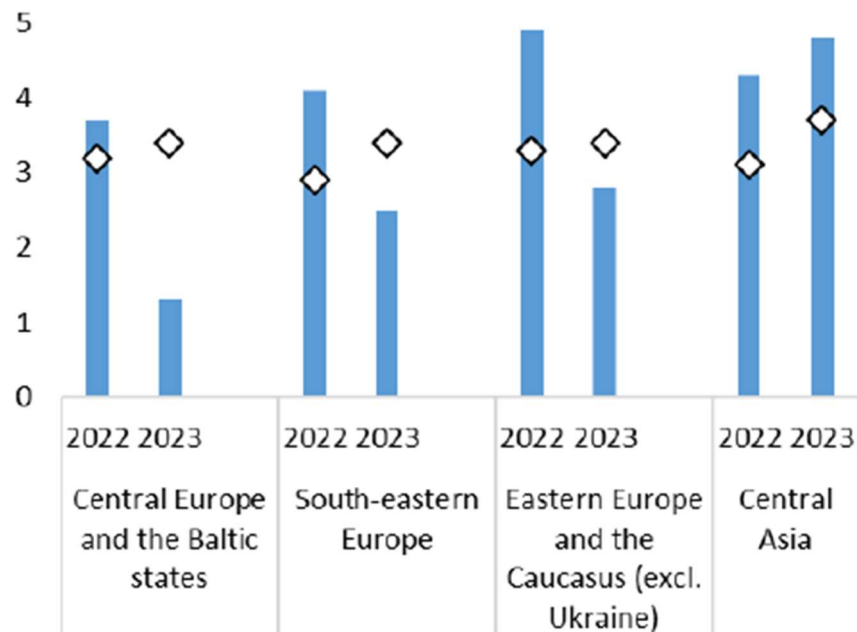

Рисунок А.2 – Зростання (падіння) інвестицій ЄБРР по регіонах світу у 2022–2023 рр.

Джерело: [2]

ДОДАТОК Б

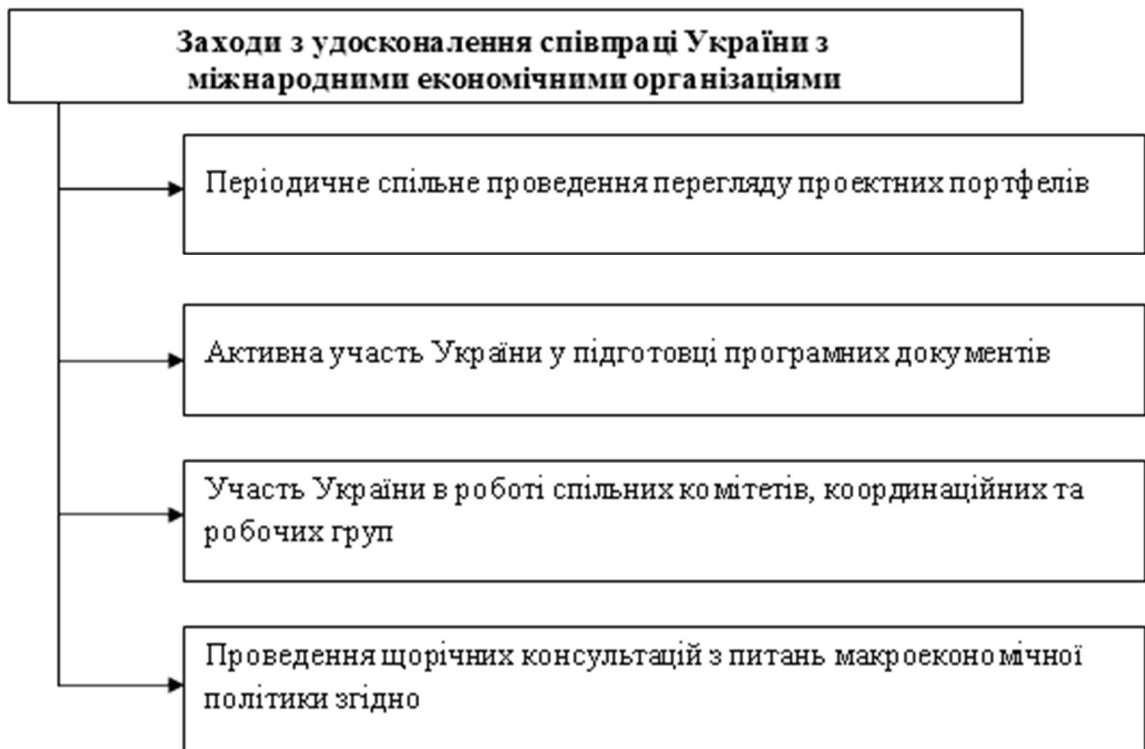

Рисунок Б.1 – Заходи сприяння розвитку партнерства між Україною та міжнародними економічними організаціями

Джерело: [73]

Продовження додатку Б

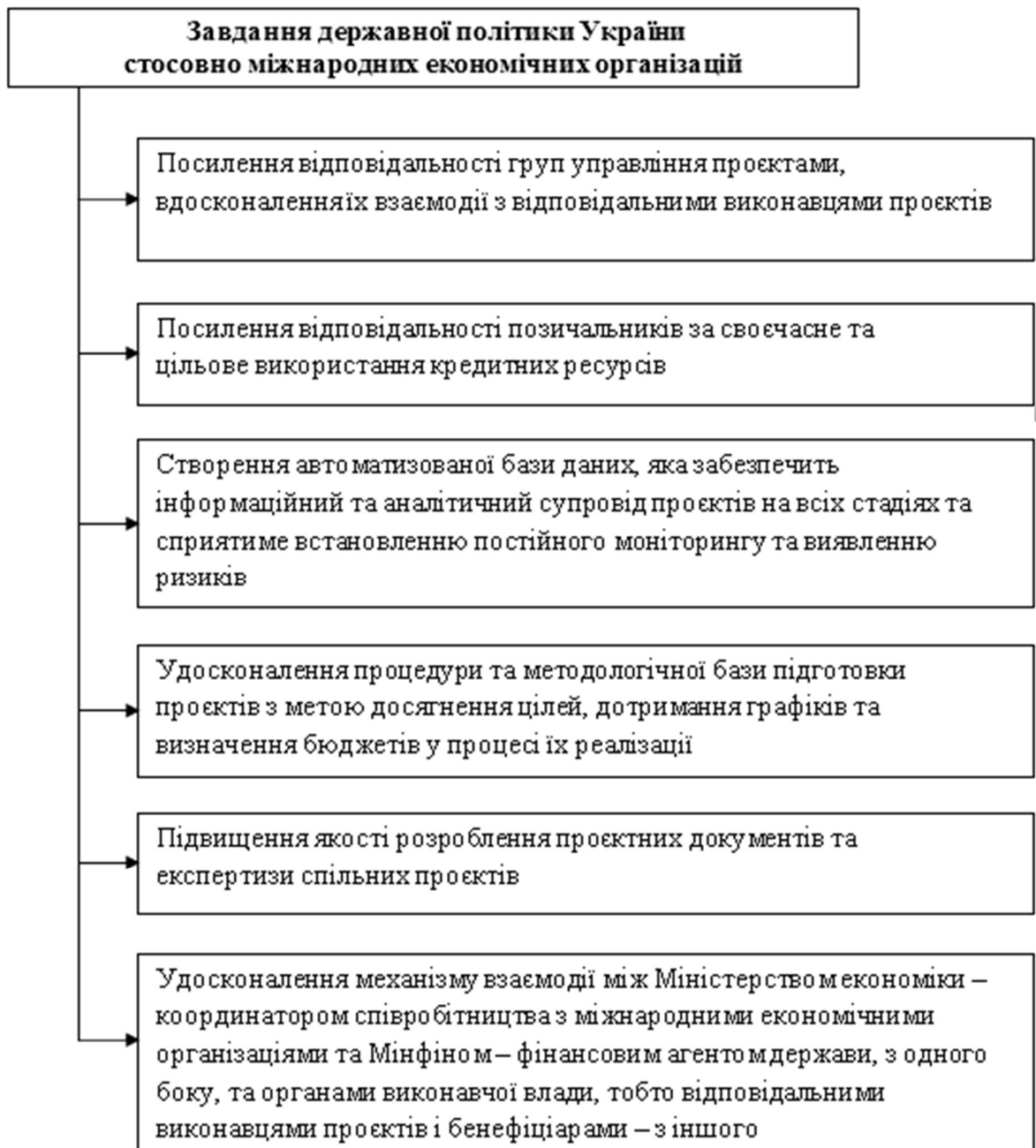

Рисунок Б.2 – Пріоритетні завдання державної політики України в аспекті підвищення ефективності співпраці з міжнародними економічними організаціями

Джерело: [73]